

BANKJAINK A KRÍZISBEN

AZ 1931. ÉVI ÉS 1932. FÉLÉVI
BANKMÉRLEGEK ANALÍZISE

(Utánnymás — kivonatossan is — tilos.)

A bankok a viharban

A bankkrízis szerves összefüggésben van az általános gazdasági világválsággal. A világi piaci konjunktúra 1929-ben indult el lefelé vezető útján és a hanyatlás rövid időn belül szinte páratlanul nagy arányokat öltött. A nemzetközi áruforgalom megbénult, a részvény- és az áru piacokon kivétel nélkül mindenütt zuhantak az árak, az ipari termelés a minimumra csökkent és a munkanélküliség eddig még soha nem tapasztalt arányokat öltött az egyes országokban. Megingathatatlanul hitt nagy bankok és iparvállalatok egymást sűrűn követő összeomlása jelzi mindenütt a válság pusztító útját.

A bankokat csak a válság második évében kapta el a vihar. Elsősorban az amerikai bankok között végzett nagy pusztítást, ahol az óriási arányokra nőtt értékpiazi spekuláció likvidálása számos áldozatot követelt a pénzintézetek körében is. *1930 végén és 1931 második felében a bankok ezrei omlottak össze Észak-Amerikában — 1931 októberében pl. 512 intézet 566 millió \$ betéttel —*, túlnyomórészt azonban a kisebb, kellően meg nem alapozott intézetek buktak, amelyeknek a talajt húzta ki a lába alól a részvénykurzusok összeomlása.

A krízis már 1929-ben megfordította a nemzetközi tőkevándorlás irányát, amely ezentúl nem az adós, hanem a hitelező államok felé irányult. A tartósan nagyarányú tőkeelvonások súlyos próbára tették Közép- és Kelet-Európa pénzes hiteléletét. Míg a nyugateurópai országokban most sem volt több bankbukás, mint más krízisben, addig Közép-Európában a legnagyobb bankok inogtak meg. A Rothschildok bécsi nagybankja: *az osztrák Creditanstalt nyitotta meg a sort 1931 májusában*. Ezt követőleg egyre jobban fokozódott a tőke bizalmatlansága Közép-Európa bankjaival szemben, a külföldi pénzt mind nagyobb mennyiségben vonták vissza és a külföldiekhez rövidesen a belföldi hitelezők is csatlakoztak. Júliusban már a német nagybankok is olyan helyzetbe kerültek, hogy a német kormány *bankzárlatot* rendelt el és ezt a példát a magyar kormány is azonnal követte. De nehézségekkel küzdöttek a bankok a többi közép-európai államban is. *Csehszágban csak radikális intézkedésekkel és állami támogatással sikerült néhány nagybank összeomlását megakadályozni és súlyos helyzetbe kerültek a jugoszláv és a román pénzintézetek is.*

A hazai pénzintézetek felett is kétségtelenül igen komor felhők jártak tavaly nyáron. A betételvonások mind nagyobb méreteket öltöttek, a kinnlevőségek mobilizálása pedig nagy nehézségekbe ütközött. A bankok nagyrésze — főleg a vidéken — aránylag csak kevés készpénz-, illetve bankkövetelés felett rendel-

ezett és attól kellett tartani, hogy nagyobb run esetén számos bank kénytelen lesz bezárni pénztárait. A mezőgazdasági hitelek jelentékeny része befagyott és ezért hitelezők visszavonulását csak nehézkesen tudta követni a kinnlevőségek visszafizetése. Ezenkívül a kedvezőtlen valutáris helyzet határt szabott a jegybank igénybevételeknek is és ezért a bankzárlat aligha volt elkerülhető.

A bankzárlat azonban közel egy hónapig tartott és ezáltal sokkal többet rontott, mint amennyit használt. Hiszen a pánik — ami tulajdonképpen csak egyes bankokkal szemben nyilvánult meg, — néhány nap alatt elült, *de újabban jóval nagyobb bizalmatlansági hullámot keltett az, hogy a betevők hosszú heteken át nem tudtak rendelkezni követeléseik felett.* Sikerült elkerülni a bankbúkákat, de a hosszú ideig tartó bankzárlat hatása még sokkal rosszabb volt. A bankzárlat következtében ugyanis a hitelező általánosított, bizalmatlansága fokozódott és bankköveteléseinek realizálására törekedett. Növelte a nyugtalanságot, hogy ugyanakkor valutáris téren is nehézségek jelentkeztek. A pénzügyi bizalmatlanságot igyekezett kihasználni az „aranypengő” a bankok javára, de a bankzárlat megszűnését követő nagyarányú betételvonást nem tudta megakadályozni.

Hogy ezekben a súlyos időkben nálunk alig volt bankbúka, az elsősorban a Nemzeti Bank túlságosan is bőkezű hitelpolitikájának köszönhető. Június közepén még 231 millió pengő volt a jegybank váltótárcája, augusztus közepén azonban már 413 millió pengőre duzzadt. A visszleszámitolás tehát két hó leforgása alatt csak a kimutatások szerint 182 millió pengővel — 79%-kal — emelkedett, amihez azonban még a Nemzetközi Fizetések Bankjánál visszleszámitolt 148 millió pengő értékű váltó járul. A Pénzügyi Központ váltótárcája az év folyamán 65.1 millió pengőről 154.3 millió pengőre emelkedett, hogy a bankok üzletmenetének folytonosságát biztosítsa.

Nagyobb nyereség vagy nagyobb mobilitás

Az árupiaci krízis mindig erősen befolyásolja a bankok üzletmenetét. A krízis elején minden téren gyors ütemben növekszik a feszültség. A vállalkozó egyelőre még szembehelyezkedik az áradattal, még ellenállást fejt ki, még tartja az árakat és az egyre növekvő raktárt, minthogy a nehézségeket csak átmenetinek ítéli. Ilyenkor a nagy pénzügyi kereslet következtében jelentékenyen megdrágul a kamat, ami természetesen csak elősegíti a válság kiélesedését. *Az óvatos bankvezetés ilyenkor már a hitelek megszorítását követeli, de a kínálkozó nagy kamatnyereség miatt a bankok többnyire túlfeszítik a hiteleket — ez történt most is —, a visszleszámitolás erősen növekszik és a jegybank igénybevétele egyre nagyobb arányokat ölt.*

Később azonban mindinkább csökken az üzleti élet ellenállása. A terjeszkedő válság és a nagy pénzügyi hiány előbb-utóbb a felhalmozott raktárak gyors-ütemű likvidálását teszi szükségessé, ami azután újabb áresésekhez vezet. Az árak hanyatlása következtében csökken az árupiacok reális pénzügyi kereslete és az összezsugorodott forgalomhoz jóval kevesebb pénzre van szükség mint azelőtt, a pénzügyi forgalom pedig meglassúbbodik. *A bankok üzletmenetét ugyanakkor a kihelyezések stagnálása, sőt visszaesése jellemzi. Az intézetek lehetőleg minél nagyobb likviditásra törekednek, kevesebb visszleszámitolási hitelt vesznek igénybe és ezáltal a jegybank lassanként tehermentesül. A nyereség csökken, de a leírások összege emelkedik.*

Nálunk ezt a folyamatot sok körülmény hátráltatja. Elsősorban is az elmúlt évek hiteléletének egészségtelen struktúrája. *A váltóhitelek nagy része ugyanis*

— *főleg a vidéki intézeteké* — csak forma szerint rövidlejáratú, tényleg azonban a hosszulejáratú beruházási kölcsönöket igyekszik pótolni. A bankok a náluk rövid lejáratra elhelyezett pénzeket ingatlanokra helyezték ki és a kölcsön fedezetét nem a váltó, hanem az ingatlan szolgáltatta. Sok intézet vezetője a rentabilitás mellett csakis a biztonságot nézte és amellett elhanyagolta a likviditás követelményeit, vagy pedig túlságosan bízott a visszleszámitolási lehetőségekben. Ezek a kölcsönök ugyanis csak kisebb mértékben mobilak és a likviditás szempontjából az ingatlanváltók erősen háttérbe szorulnak az áruváltók mögött.

Lényegesen befolyásolták a pénzüintézetek üzletmenetét a különböző kormány-intézkedések is, amelyek korlátok közé szorították a pénz- és a tőkepiac forgalmát. Ilyenek: a devizaforgalomnak szigorú centralizálása, az árfolyamok hatósági megállapítása, a külkereskedelem nagyarányú korlátozása, az aktív és passzív kamattételek hivatalos megállapítása. Ez utóbbi különösen a pénzüintézetek jövedelme terén érezteti hatását, minthogy közvetve a bankok nyers jövedelmét szolgáltató margeot is szabályozza.

Nagyarányú állami beavatkozást jelentenek az adósvédelmi intézkedések is. Az árnívó hatalmas arányú hanyatlása következtében ugyanis a régebben felvett kölcsönök egyre nagyobb terhet jelentenek az adós számára, minthogy időközben a pénz értéke erősen emelkedett. Főleg a mezőgazdasági termékek ára zuhant igen nagy mértékben és a csökkenő jövedelmek mellett nemcsak a tőketartozás, hanem a kamatteher súlya is növekedett. *A részleges gazdamoratórium természetesen a pénzüintézetek helyzetét súlyosbítja, minthogy megakadályozza, hogy a kinnlevőségeket az elszenvedett tőkevesztésnek megfelelő mértékben mozgósítsák.* Hiszen moratóriumban még a szolvens adós is csak nehezen fizet.

A krízis a mérlegekben

A pénzüintézetek mérlegadatai meglehetősen érzékenyen reagálnak a konjunktúrahullámzásra. *Főleg a hitelezők és az adósok tételei azok, amelyek hűen követik a mindenkori konjunktúrahullámzást.* 1930 végén a hazai pénzüintézetek mérlegei még nem mutatnak jelentékeny eltolódást az előző évvel szemben, bár a visszaesés szimp-tómái kétségkívül megállapíthatók. 1931 derekán nem tették közzé a félévi mérlegeket, ami a gazdasági közvéleményre kétségkívül rossz hatást gyakorolt és fokozta az általános bizalmatlanságot. Az 1931 végén lezárt mérlegekben azonban már teljes erejével jelentkezik a súlyos válság, elsősorban a hitelezők nagyarányú csökkenésében, de a többi mérlegadatban is.

A bankpublicitás még mindig sok kívánnivalót hagy hátra, hiszen az elmúlt mozgalmas évről mindössze csak egy mérleg áll rendelkezésre. Sok vidéki intézetnél pedig még ez az évi mérleg is meglehetősen szűkszavú, — az egyik fővárosi nagybank leányintézetei pl. nem mutatják ki külön a hitelezők között a visszleszámitolást, ami a mérlegnek kétségtelenül súlyos fogyatéka. Sok intézet pedig nem tesz közzé eredményszámlát — bizonyára ő tudja, hogy miért.

A bankkrízis lényege tulajdonképpen bizalmi válság, amit súlyos hitelválság és a bankrentabilitás válsága követett. Ennek megfelelően az itt következő mérleganalízisek főleg három irányban terjesztik ki vizsgálódásukat és a bizalmi válság, a hitelválság és a rentabilitás válságának adatait keresik az egyes bankok mérlegeiben. Az analízis egyik fontos eszköze az összehasonlítás. Ennek megkönnyítése végett a következőkben mindig *hárm*as felosztást talál az olvasó: az első csoportba a 8 legnagyobb fővárosi intézet tartozik, a másodikba a fővárosi középbankok, a harmadikba pedig a nagyobb vidéki intézetek. Az analízisek összesen 23 fővárosi és 104 vidéki pénzüintézetre terjednek ki.

A bizalmi válság

1925 után gyors ütemben gyarapodott a pénzüzetek betétállománya. A szaporulat 1927-ben volt a legnagyobb, amikor a P. K. intézetek betétjei 463.3 millió pengővel emelkedtek. *Még a krízis első két esztendejében is emelkedett a betétállomány*, bár egyre kisebb összegekkel: 1929-ben 176.2 millió pengővel, 1930-ban pedig már csak 66.4 millió pengővel.

1931-ben azután megtört a betétképződés felfelé ívelő vonala és *ebben az esztendőben az intézetek 369.5 millió pengő betétet veszítettek*. A betételvonások folyamata tulajdonképpen már 1930 végén kezdődött, amikor az utolsó negyedévben 34 millió pengővel csökkent a betétállomány. 1931 elején kissé javult a helyzet, tavasszal azonban a bankokból kivett összegek mindinkább meghaladták az új betétek összegét. Főleg júliusban, tehát közvetlenül a bankzárlat előtt vittek el igen sok betétet és a 12 legnagyobb budapesti pénzüzet betétállománya néhány hét leforgása alatt 90 millió pengővel csökkent. Sok betétet vontak vissza a bankzárlatot követő hónapokban is és ez a folyamat az év végére csak igen kis mértékben enyhült.

Nagy volt a bankokkal szemben a bizalmatlanság ebben az időben. Mind többen váltották a betétjüket készpénzre, pedig ugyanekkor a bankkrízishez még a valuta krízise is járult. Az „aranypengő” kreálása sem tudott gátat vetni ennek a folyamatnak. *A felvett készpénzt sokan teaurálták*, egyrészt aranyban, illetve valutában, — az arany- és devizaárfolyamokat ekkor túl magasra hajtották fel, ami később súlyos veszteségekre vezetett. Sokan pedig *ingatlanba* fektették a pénzüket és ez magyarázza meg azt a nagy élénkséget, ami augusztusban kezdődött az ingatlanpiacon és egészen az év végéig tartott.

Takarék- és folyószámlabetétek

A krízis mind a takaré-, mind pedig a folyószámlabetétek alakulásában erősen éreztette hatását. A *takarékbetétek* 1930 őszéig még a krízisben is tartósan emelkedtek. Az első nagyobb veszteség 1930 októberében következett be, a következő télen azonban ismét emelkedett a takarékbetétállomány. 1931 júliusától kezdődőleg azután minden hónap újabb és újabb visszaesést hozott magával, aminek hevéssége vidéken még az év végére sem enyhült.

A túlzott betételvonás elsősorban kétségkívül a túlzott bizalmatlanság következménye volt, amihez azonban még a súlyos krízist követő általános elszegényedés is járult. Kivétel nélkül erősen csökkent minden foglalkozási ág jövedelme, a mezőgazdaságé és az iparé, a falusi és városi lakosságé, a szabadfoglalkozásúaké és a tisztviselőké egyaránt. Az életmód azonban a legtöbb esetben nem alkalmazkodott lépésről-lépésre a jövedelmekhez és ezért sok esetben a jövedelem pótlására a vagyonhoz kellett nyúlni. Takarékoság helyett tehát az eladósodás növekedett, nem utolsósorban az állammal szemben, mert *a súlyos adóteher ugyancsak hozzájárult a betétek fokozott igénybevételéhez*.

A *folyószámlabetétek* csökkenése már 1929 végén kezdődött és az általános üzletmenet visszaesésével párhuzamosan haladt. 1931 nyarán a bizalmi krízis következtében meggyorsult a csökkenés üteme, az év végére azonban már emelkedtek kissé a folyószámlabetétek. *A munkánélküli tőkék halmozódása egyébként is az előrehaladott depresszió jellegzetes tünete*.

A bankok nagy részét meglehetősen felkészületlenül találta a bizalmi krízis. A betétek tömeges visszafizetéséhez elsősorban a kinnlevőségek megfelelő visszavonására lett volna szükség, az adósok gyorsütemű csökkenése azonban sok

esetben az ismert okok miatt igen nagy nehézségekbe ütközött. így azután a készpénzkészletekhez és a váltókhöz kellett nyúlni. Minthogy pedig sok intézet csak kevés készpénzzel és bankköveteléssel rendelkezett, ezeknek tokozott mértékben kellett igénybevenniük a rendelkezésükre álló visszleszámlítási hitelt.

Saját és idegen tőkék

A betételvonások lényeges eltolódásokat idéztek elő az egyes bankok *tőkestruktúrájában*. A saját tőke gyarapítására az elmúlt év korántsem volt alkalmas, de azért a saját tőkének az összes tőkéhez mért aránya a legtöbb intézetnél emelkedett az idegen tőkék csökkenése következtében. *Országos átlagban a saját tőke az összítőke 14.5%-áról annak 15.5%-ára emelkedett*, a 8 nagy fővárosi intézetnél pedig 17.4%-ról 20.5%-ra javult az arányszám. Minthogy tőkeemelésről szó sem lehetett és a tartalékolás lehetőségei is csak nagyon korlátozottak voltak, azért az arányszám ott emelkedett erősen, ahol az idegen tőke jelentékenyen csökkent: a nagyobb fővárosi intézetek közül az *Angol-Magyar Banknál* és a *Magyar Általános Takaréknál*, a kisebb intézetek közül pedig a *Hazai Banknál*, a *Magyar-Cseh Iparbanknál* és a *Fabanknál*. Aránylag kevés a *Hermes*, a *Tőrekvés* és a *Központi Váltóüzlet* saját tőkéje.

A vidéki intézetek közül az itt következők saját tőkéje kevés és még az *össztőke 8%-át sem éri el*: *Bajai Takarékszövetkezet, Békéscsabai Leszámlító és Pénzváltóbank, Békésmegyei Ált. Takarékszövetkezet, Hevesmegyei Takarékszövetkezet (Eger), Esztergomi Keresk. és Iparbank, Esztergomvidéki Hitelbank, Mezőtúri Takarékszövetkezet, Miskolci Keresk. és Gazd. Bank*. Másutt a saját tőke a rendelkezésre álló idegen tőkéhez mérve sok és az *össztőke 20%-át is meghaladja*. Ilyenek: *Bicskei Takarékszövetkezet, Ceglédi Tak. Egyesület, Egyesült Ceglédi Ipar, Keresk. és Népbank, Városi Takarékszövetkezet és Hitelintézet, Debrecen, Esztergomi Takarékszövetkezet, Kecskeméti Leszámlító és Pénzváltóbank, Nyírbátori Takarékszövetkezet és Szombathelyi Egyházmegyei Takarékszövetkezet*.

Az idegen tőkéket túlnyomórészt rövid lejáratra nyújtják a hitelezők. A nyolc nagy fővárosi pénzügyintézet idegen tőkéjének körülbelül csak az egynegyedrésze hosszúlejáratú tőke, ami kötvénykibocsátás útján állott rendelkezésre. A krízisben egyre kevesebb új kötvény kerülhetett csak forgalomba és míg 1930-ban még 18%-kal emelkedett az állomány, addig 1931-ben mindössze csak 2.9%-kal. Nagyobb mértékben csak a *P. Hazai Első Takarékszövetkezet* és a *MOKTÁR* adott el tavaly zálogleveleket. A kisebb fővárosi és a vidéki takarékpénztárak rendelkezésére álló hosszúlejáratú idegen tőke egészen minimális.

A betétek jelentősége az egyes intézeteknél

A betétállománynak az összes rövidlejáratú tőkéhez mért jelentősége 56.1%-ról 51.2%-ra csökkent az év folyamán, vagyis a takarékszövetkezet- és folyószámlabetét az összhitelezőknek alig több mint a fele. A visszaesés mértéke vidéken sokkal nagyobb: volt, mint a fővárosban és 1931 végén a vidéki intézetek betétállománya az összhitelezőknek mindössze 37.1 %-át érte el a fővárosi 56.8%-kal szemben. Pedig békében a vidéki intézetek mérlegében sokkal nagyobb súlya volt a betéteknek, mint a fővárosban: 1913-ban a betétállománynak a hitelezőkhöz mért aránya vidéken 76.9% volt, míg a fővárosban csak 58.3%.

A nyolc nagy fővárosi intézetnél a betétek arányszáma 76.2%-ról 78.0%-ra emelkedett. Legnagyobb volt az arány — több mint 90% — a *Kereskedelmi Banknál* és a *Leszámlító Banknál*, legkisebb — 58.8% — a *Hitelbanknál*. A kisebb fővárosi intézetek közül a *Hazai Bank* és a *M. Tiszviselői Takarékpénztára*

rendelkezik aránylag sok betéttel, míg a *Központi Váltóüzlet* betétállománya az összhitelezők 10%-át sem éri el.

A vidéki intézetek közül a következők betétállománya magas és a hitelezők 60%-át is meghaladja: *Egyházmegyei Takarékszövetkezet Eger, Esztergomvidéki Hitelbank, Sopronmegyei Takarékszövetkezet Kapuvár, Salgótarjáni Takarékszövetkezet, Soroksár-Haraszti-Taksonyi Takarékszövetkezet, Szeged-Csongrádi Takarékszövetkezet és Váci Egyházmegyei Takarékszövetkezet*. Ezzel szemben az alább felsorolt pénzügyintézetek betétje kevés és nem érte el 1931 végén az összhitelezők 25%-át sem: *Bajai Magyar Bank, Békéscsabai Leszámlázó és Pénzváltóbank, Bihar vármegyei Közp. Takarékszövetkezet Berettyóújfalu, Bicskei Takarékszövetkezet, Debreceni Első Takarékszövetkezet, Dunajöldvári Népbank, Kaposvári Tak. Gazd. és Ipari Bank, Kiskunhalasi Takarékszövetkezet, Makói Népbank, Nyírvideki Takarékszövetkezet Nyíregyháza, Szabolcsi Közp. Takarékszövetkezet Nyíregyháza és Szolnoki Magyar Bank*.

A betét elvonások mértéke 1931-ben

A P. K. kötelekébe tartozó pénzügyintézetek betétállománya átlag 18.6%-kal csökkent 1931-ben. A visszaesés vidéken 27.4% volt, míg a fővárosban csak 16.1 %. Országos átlagban az *egyéb hitelezők* tétele is abban a mértékben hanyatlott, mint a betétállomány: 18.9%-kal, míg azonban a budapesti intézetek mérlegeiben az *egyéb hitelezők* tétele 21.6%-kal csökkent, addig vidéken átlag 2.7%-kal emelkedett.

A bankkrízist közvetlenül megelőző májustól december végéig a *német* takarékbetétállomány 13.4 %-kal csökkent, az *osztrák* 20%-kal, a *magyar* pedig 22.8 %-kal.

A nyolc nagy fővárosi intézet közül legtöbb betéttel a *Kereskedelmi Bank* rendelkezik, amelynek betétállománya az általános csökkenéssel szemben a bank iránt megnyilvánuló nagy bizalom következtében 16.9%-kal emelkedett. A sorrendben utána következő *P. Hazai Első Takarékpénztár* takarékbetétállománya a *Kereskedelmi Bank* betétjének felét sem éri el. Emelkedett a *Leszámlázóbank* betétállománya is, míg a *Hitelbank*, a *M. Ált. Takarékszövetkezet* és a *MÖKTÁR* betétje erősen csökkent. A többi fővárosi intézet közül egyedül a *Községi Takarékszövetkezet* betétállománya emelkedett, míg a *Belvárosi Takarékszövetkezet*, a *M.-Cseh Iparbank* és a *Központi Váltóüzlet* betétcsökkenése jóval meghaladta az átlagot.

Mint a betételvonások különböző foka mutatja: a bizalmi válság az egyes bankokkal szemben különböző mértékben nyilvánult meg és a kivett tőkék egy részét a betevők inkább oly intézetnél helyezték el, amely iránt nagyobb bizalommal viseltettek. Ezért néhány banknál a krízis ellenére is emelkedett 1931-ben a betétállomány, illetve csak kevésbé csökkent, másutt viszont az átlagosnál jóval nagyobb mértékben esett vissza.

Vidéken a vizsgált intézetek közül háromnak a betétállománya növekedett: a *Ceglédi Városi Takarékszövetkezet*, a pécsi *Délmagyarországi Keresk. Bank* és a szombathelyi *Vármegyei Takarékszövetkezet*. Azok az intézetek, amelyeknek betétállománya 10%-kal sem csökkent — amelyekkel szemben tehát az átlagosnál nagyobb bizalom nyilvánult meg — a következők: *Bajai Takarékszövetkezet, Alföldi Takarékszövetkezet Debrecen, Egyházmegyei Takarékszövetkezet Eger, Kalocsai Egyházmegyei Takarékszövetkezet, Hódmezővásárhelyi Központi Takarékszövetkezet, Egyházmegyei Takarékszövetkezet Pécs, Szeged-Csongrádi Takarékszövetkezet, Külső Szolnokmegyei Takarékszövetkezet és Váci Egyházmegyei Takarékszövetkezet*.

Az alább felsorolt intézetektől viszont az átlagot jóval meghaladó mértékben vontak vissza betéteket: *Biharvármegyei Közp. Takarékszövetkezet, Bicskei Takarékszövetkezet, Debreceni Első Takarékszövetkezet, Kaposvári Tak. Gazd. és Iparbank, Kiskunhalasi Keresk. Bank, Kiskunhalasi Takarékszövetkezet, Makói Takarékszövetkezet, Nagykovácsi Népbank, Szabolcsi Közp. Takarékszövetkezet Nyíregyháza, Orosházi Takarékszövetkezet és Szolnoki Magyar Bank*.

A betétek negyedévi változása (millió pengőben)

Negyedév	1 9 3 0				19 3 1				1932
	1	2	3.	4.	1	2.	3.	4.	1.
Budapest	+ 13.5	+ 14.6	+ 2.0	—23.8	+ 40.3	+ 9.3	—	—37.2	—25.9
	+ 15.3	-19.3	+ 0.2	—12.8	+ 3.9	—66.7	—13.5	+ 23.4	—32.0
Vidék	— 0.6	+ 12.8	+ 3.9	+ 4.4	+ 0.8	+ 2.5	—59.9	—46.0	—27.3
	—5.5	+ 1.8	0.0	—1.3	— 1.5	—0.4	—9.2	—3.8	—1.9

Több vidéki városban a betétállomány az országos átlagot meghaladó mértékben csökkent, másutt viszont egyik intézetnél sem öltött nagyobb méreteket a betételvonás. Sok betétet veszítettek: Győr, Kaposvár, Kecskemét, Kiskunhalas, Makó, Nagykőrös, Orosháza, Veszprém. Ezzel szemben Cegléd, Eger, Esztergom, Kalocsa, Pápa, Pécs, Sárvár, Sopron és Vác bankjai nem szenvedtek nagyobb betétvesztést. Nagy általánosságban a dunántúli bankok betéthelyzete egy árnyalattal kedvezőbb volt.

Felduzzad a visszeszámitolás

Minthogy a bankok a legtöbb esetben nem tudták a betételvonással párhuzamosan csökkenteni a kinnlevőségeket, ezért elsősorban a rendelkezésükre álló visszeszámitolási hitelt vették igénybe a nagy fővárosi intézeteknél, a Pénzintézeti Központnál, illetve végső fokon a Nemzeti Banknál — ahol egyedül a Pénzintézeti Központ az előző évi 36.2 millió pengővel szemben 124.7 millió pengő értékű váltót helyezett el. Országos átlagban a visszaszámitolás 35.9%-kal emelkedett, míg azonban a vidéki intézeteknél a többlet mindössze 5.4%, addig a fővárosi intézetek 225.4%-kal több visszeszámitolási hitelt vettek igénybe, mint egy év előtt. A legtöbb fővárosi intézet azonban nem mutatja ki külön a továbbadott váltókat.

A vidéki intézetek közül sok igen erőteljes mértékben volt kénytelen igénybe venni a rendelkezésére álló hitelt. A következő intézetek visszszámitolása jelentékenyen emelkedett az elmúlt év folyamán a Békéscsabai Leszám. és Pénzváltóbank, Biharvármegyei Közp. Takaréék, Győri Ált. Takaréék, Győri Első Takaréék, Debreceni Első Takaréék, Kaposvári Tak. Gáz. és Ipari Bank, Knnszentmiklós-Dabas-Szabadszállási Takaréék, Makói Takaréék, Miskolci Keresk. és Gazd. Bank, Nagykőrösi Községi Takaréék, Orosházi Takaréék, Szarvasi Hitelbank, Szegedi Keresk. és Iparbank.

Több vidéki intézet viszont nem vett igénybe új visszeszámitolási hitelt, hanem még az eddigit is lefáragta. 15%-ot meghaladó mértékben csökkentették a visszeszámitolást a Bajai Bank és Keresk. RT, a Ceglédi Varusi Takaréék, az Esztergomi Keresk. és Iparbank, a Mezőtúri Takaréék és Népbank, a Salgótarjáni Takaréék, a Soroksár-Haraszti-Taksonyi Takaréék, a Tiszavidéki Takaréék és Hitelintézet és a Váci Takarékpénztár.

1930 végén a váltótárca 22.7%-át adták tovább az intézetek, 1931 végére a visszeszámitolás arányszáma 32.5%-ra emelkedett. Ennél is sokkal magasabb a vidéki átlag: 50.9%, míg a fővárosi csak 19.1% (1930-ban 5.6%). Sok intézet

erősen kihasználta a rendelkezésére álló hitelkeretet és az igénybevett visszszámítási hitel nem egy esetben — mint a *Szolnoki Magyar Banknál* és a *Bajai Magyar Banknál* — a váltótárca 90%-át is meghaladja. 60%-ot meghaladó mértékben adták tovább váltótárcájukat a *Bajai Keresk. és Iparbank*, a *Békéscsabai Leszám. és Pénzváltóbank*, a *Biharvármegyei Közp. Takaréknak*, a *Bicskei Takaréknak*, az *Esztergomi Takaréknak*, a *Kaposvári Tak. Gáz. és Ipari Banknak*, a *Kecskeméti Leszámitoló Banknak*, a *kisvárdai Gáz. és Keresk. Hitelintézetnek*, a *Makói Takaréknak*, a *Borsodmegyei Takaréknak*, a *nyíregyházi Szabolcsi Közp. Takaréknak* és az *Orosházi Takaréknak*.

A következő intézetek visszszámítolása viszont a váltótárca 40%-át sem érte el 1931 végén: *Egyházmegyei Takaréknak Eger, Hevesmegyei Takaréknak, Sopronmegyei Első Takaréknak Kapuvár, Salgótarjáni Takaréknak, Soroksár-Haraszti-Taksonyi Takaréknak, Váci Egyházmegyei Takaréknak, Váci Takaréknak*, végül a *zalaegerszegi Vármegyei Bank és Takaréknak*.

Sok vidéki intézet tehát túlfeszítette a visszszámítolási hitelét, ami természetesen a likviditás rovására történt, minthogy ilymódon a jövőben már nem sok pénzt szerezhet. De a rentabilitás szempontjából is nagy szerepet játszik az a körülmény, hogy az intézet a rendelkezésére álló idegen tőkék közül mennyit szerzett visszszámítolás útján. A visszszámítolási hitel ugyanis jóval drágább, mint a betét és így ezen kevesebbet keresnek az intézetek, sok visszszámítolás igénybevétele tehát rontja az illető bank rentabilitását is. A visszszámítolási kamat átlaga nagyobb vidéki intézetek részére az 1930. évi 6.74%-ról 1931-ben 8%-ra emelkedett, augusztus és szeptember hónapokban azonban a 11 %-ot is meghaladta.

A hitelválság.

A nagyarányú hitelválság egyenes következménye annak, hogy a bankok rendelkezésére álló idegen tőke erősen csökkent. Az elvont betéteket ugyanis csak átmenetileg pótolhatja a fokozott visszszámítolás, előbb-utóbb azonban elkerülhetetlen, hogy az intézetek megfelelően csökkentsék a kihelyezéseket is. A bankok hitelkreálól erejéről szóló elmélet is csődöt mondott a krízisben, pedig ez ugyan-csak divatos volt akkor még néhány évvel ezelőtt. A válság azonban halomra döntötte azt a feltevést, mintha a könyvpénzkreálás kizárólag a bankoktól függene. A fedezet kérdése minden pénz- és hitelkérdésnél egyaránt rohamosan előtérbe tódult és már a bizalmatlanság első hulláma is a legnagyobb óvatosságra készítette a bankokat. Pedig a mesterséges — fedezet nélküli — hitelkreálás elméletei sokat kísértének ebben a krízisben is, de felelőssége tudatában sem jegybank, sem magánbank nem léphet erre az útra, amely a biztos romlásba vezet.

A mostani hiteldefláció elkerülhetetlen volt, sőt nálunk inkább még kevesebb történt ezen a téren, mint kellett volna. Új kölcsönök folyósítása úgyszólván teljesen szünetelt és az intézetek fő törekvése arra irányult, hogy a kihelyezések egy részét lehetőség szerint mobilizálják. Itt azonban éreztette hatását a hazai hitelélet strukturális baja, hogy t. i. a rövidlejáratú hitelek, még a váltók nagy része is csak forma szerint rövidlejáratú és ezért nehezen mozgósítható. A vidéki váltóhitelek nagy része nem áruhitel, hanem tulajdonképpen középlejáratú mezőgazdasági hitel, aminek pénzszéttele még akkor is nehézségekbe ütközne, ha a kormány nem rendelt volna el moratóriumot a mezőgazdasági lakosság adósságaira.

A krízis első két évében még jóval több pénzt helyeztek ki a bankok, mint amennyi a mérlegek szerint a hitelezők szaporulata volt. így 1930-ban 273 millió

A PK-intézetek idegentőke forgalma.

Évenkénti változások millió pengőben.

	1926	1927	1928	1929	1930	1931
	+ 452	+ 756	+ 786	+ 113	+ 150	—386
	+ 400	+ 768	+ 464	+ 134	+ 273	—379
	+ 76	+ 125	+ 86	+ 83	+ 67	+ 12

pengő új kihelyezéssel szemben csak 150 millió pengő értékű új hitelező állott, a bankvezetők egy része tehát a nagyobb nyereségre való törekvés mellett figyelmen kívül hagyta a mobilitás követelményeit. Pedig az áruipiaci események már akkor is jóval nagyobb óvatosságot tettek volna szükségessé. Mikor azután a krízis a bankokat is elérte, akkor a kellő likviditás és mobilitás hiánya sok helyen súlyos nehézségeket okozott, az üzleti élet *reális* pénzszükséglete pedig az erősen csökkent üzleti forgalom ellenére is csak részben volt kielégíthető, minthogy az adósok jelentékeny része befagyott.

Kevés a készpénz

A kihelyezések összege 1931-ben is csak oly mértékben csökkent, mint a hitelezőké. Az intézeteknek az a törekvése tehát, hogy a likviditásukat lehetőleg fokozzák és minél több készpénzt, illetve bankkövetelést szerezzenek, egyelőre csak részben járt eredménnyel és a bankoknál levő pénzkészletek összege 1929 óta tartósan csökkent. Országos átlagban 1929 óta 22.2%-kal csökkent a pénzüintézetek készpénzének, giro- és bankköveteléseinek összege. 1931-ben a nyolc nagy fővárosi intézet közül csupán a Kereskedelmi Bank készpénze és bankkövetelése emelkedett, még pedig jelentékeny mértékben — 73.8%-kal, — a többi intézeté csökkent, főleg a MOKTÁR-é és az Angol-Magyar Banké. A kisebb intézetek közül erősen megfogyatkozott a készpénz a Belvárosi Takaréknál, a M.-Cseh Iparbanknál és a M. Tisztviselők Takarékjánál, míg a Fabanknál, a Nemzeti Hitelintézetnél, továbbá a Nemzeti Takaré és Banknál emelkedett az elmúlt év folyamán.

A vizsgált vidéki intézetek közül a következők készpénze és bankkövetelése emelkedtek: Bajai Takaré, Ceglédi Ip., Keresk. és Népbank, Alföldi Takaré Debrecen, Debreceni Első Takaré, Kiskunhalasi Keresk. Bank, Miskolci Keresk. és Gazd. Bank, Nagykanizsai Takaré, Nyírbátori Takaré, Pécs-Egyházmegyei Takaré, Soproni Takaré, Szegedi Keresk. és Iparbank, Vármegyei Takaré Szombathely és Váci Takarékpénztár. Ezzel szemben az alábbi intézetek pénzkészlete erősen csökkent: Békéscsabai Keresk. Bank, Esztergomi Takaré, Gyöngyösi Takaré, Győri Első Takaré, Kalocsai Takaré, Kecskeméti Leszámloló Bank, Kecskeméti Tak. Egyesület, Nyíregyházi Tak. Egyesület, Salgótarjáni Takaré, Szombathelyi Takaré és Tapolcai Takaré.

Az intézetek likviditása

A likviditást ma tulajdonképpen a készpénz- és a bankkövetelések összegének a hitelezőkhöz mért aránya mutatja, minthogy a bankok tárcájának csupán egy része valóban likvid váltó. A készpénz- és bankkövetelések 1931 végén átlag a hitelezők 7.5%-át érték el (1930-ban 7.9%-ot). Budapesten ez az arány 9.2%, a vidéki

átlag azonban sokkal alacsonyabb, mindössze 2.9%. A nyolc nagy fővárosi intézet közül legkedvezőbb a *Kereskedelmi Bank* (23%) és aP. *Hazai Első Takaréék* (17.1%) likviditása. Erősen csökkent a *MOKTÁR* likviditásának arányszáma, de alacsony a *Hitelbanké* és az *Angol-Magyar Banké* is. A kisebb fővárosi intézetek közül csupán a *Nemzeti Takaréék* és a *Fabank* likviditása javult, viszont erősen csökkent a *Belvárosi Takaréké*, a *M.-Cseh Iparbanké* és a *M. Tisztviselők Takarékpénztáráé*. A *Központi Váltóüzlet* készpénze és bankkövetelései mindössze a hitelezők 0.5%-át érik el.

A vidéki intézetek mérlegében a készpénz- és bankköveteléseknek a hitelezőkhöz mért aránya már jóval kedvezőtlenebb képet mutat. Legmagasabb a likviditás arányszáma a *Rákospalota és Vidéke Banknál*, ahol a hitelezők 23.2%-át éri el a készpénz- és bankkövetelés összege. De a nagyobb vidéki intézetek között mindössze nyolcnál haladja meg az arányszám a 6%-ot, ezek: a *Bajai Magyar Bank*, a *Ceglédi Ip., Keresk. és Népbank*, a *Miskolci Keresk. és Gazd. Bank*, a *Nyírbátori Takaréék*, a *Szarvasi Hitelbank*, a *Szegedi Keresk. és Iparbank*, a szombathelyi *Vármegyei Takaréék* és a *Váci Takaréék*. Ezzel szemben több olyan intézet akad, amelyeknek készpénze és bankkövetelései a hitelezők tételének még az 1%-át sem éri el. Ilyenek: a *Bajai Keresk. és Iparbank*, a *Gyöngyösi Tak. Egyesület*, a *Kiskunhalasi Takaréék*, a *Kőszegi Takaréék*, a *Salgótarjáni Takaréék* és a *Szolnoki AI agyar Bank*.

Az előző évi adatokkal összehasonlítva megállapítható, hogy a likviditás legalább annyi vidéki intézetnél romlott, mint amennyinél javult. Az alábbi intézetek likviditása erősen rosszabbodott az elmúlt év folyamán: *Esztergomi Takaréék*, *Első Gyulavárosi Takaréék*, *Kalocsai Takaréék*, *Kecskeméti Leszámitolóbank*, *Kecskeméti Tak. Egyesület*, *Kiskunhalasi Takaréék*, *Kőszegi Takaréék*, *Nagykőrösi Községi Takaréék*, *Nyíregyházi Tak. Egyesület*, *Szombathelyi Takaréék*, *Tatai és Tóvárosi Takaréék*.

Több intézetnek azonban sikerült a likviditását számottevő mértékben megjavítani még a nehéz viszonyok ellenére is. Ezek a *Bajai Takaréék*, a *Kaposvári Takaréék*, a *Miskolci Keresk. és Gazd. Bank*, a *Nagykanizsai Takaréék*, a *Nyírbátori Takaréék*, a *Pécsi Egyházmegyei Takaréék*, a *Szarvasi Hitelbank*, a *Szegedi Keresk. és Iparbank*, a szombathelyi *Egyházmegyei Takaréék*, a *Szombathelyi Vármegyei Takaréék* és a *Váci Takaréék*.

A kihelyezések lefaragása

A váltótárca országos átlagban 5.8%-kal csökkent. Ennél sokkal nagyobb mértékben esett vissza az egyéb adósok tétele, minthogy az intézetek a nyílt hiteleket váltóadósságokká igyekeztek átalakítani. Az egyéb adós országos átlagban 18.6%-kal, vidéki átlagban pedig 26.4%-kal csökkent. Az összes kihelyezések értéke 11%-kal hanyatlott a múlt év folyamán, vagyis ugyanolyan mértékben, mint a hitelezők.

A nyolc nagy fővárosi intézet mérlegében a váltótárca 633.G millió pengőről 530.3 millió pengőre — 16.4%-kal — esett vissza. Egyedül a *Kereskedelmi Bank* váltóállománya emelkedett, másutt mindenütt erősen csökkent, legnagyobb mértékben — 51.7%-kal — a *M. Ált. Takarééknál*. A készpénz és a váltók együttes összege a *Magyar-Olasz Bank* és a *P. Hazai Takaréék* mérlegében eléri a hitelezők 80%-át, míg a *Hitelbanknál* alig haladja meg a 40%-ot. Az adósok tétele mindenütt csökkent, legnagyobb mértékben — 35.4%-kal — a *Hitelbanknál*. A többi fővárosi intézet közül csupán a *Községi Takaréék* váltótárcája emelkedett, a többi kivétel nélkül visszaesett. A *Központi Váltóüzlet* és a *Kőbányai Takaréék* mérlegében a váltók csökkenésével egyidejűleg az egyéb adósok tétele emelkedett.

Vidéken mar jóval több intézet váltótárcája emelkedett 1931-ben. Ilyenek: a *Békéscsabai Keresk. Bank*, az *Egyházmegyei Takaréék Eger*, a *Győri Első Takaréék*, a *Békésmegyei Takaréék Gyula*, a *Kecskeméti Keresk. Ipar hitelintézet*, a *Kiskunhalasi Takaréék*, a *Szatmárvármegyei Gazd. Bank Mátészalka*, a *Miskolci Keresk. és Gazd. Bank*, a *Nagykanizsai Bankegyesület*, a *Pécsi Takaréék*, a *Sárvári Takaréék* és a *Vármegyei Takaréék Szombathelyen*. Az egyéb adósok tétele még több banknál emelkedett, bár ezeknél a váltótárca többnyire csökkent, ami a likviditás rosszabbodását jelenti.

Egyes intézetek likviditását erősen rontja a sok kezesség is. Összeg szerint legtöbb kezesség a *Hitelbank* mérlegében szerepel 53.1 millió pengővel, a kezességnek a hitelezőkhöz mért aránya pedig a *Leszámulóbanknkl* (24.4%) és a *Hitelbanknál* (22.5%) a legnagyobb. A nagy intézetek közül legkevesebb kezességet a *P. Hazai Első Takaréék* mutatja ki, ennél az intézetnél a kezesség az összhitelezőknek mindössze 1.9%-át éri el. A kisebb intézetek közül az *Ingatlanbanknál* és a *Fabanknál* nagyon magas a kezességek összege.

A rentabilitás válsága

A pénzintézetek kamatjövedelmét 1931-ben a forgalom csökkenése erősen befolyásolta. A forgalom országos átlagban több mint 10%-kal hanyatlott az előző év forgalmával szemben, sok intézetnél azonban jóval meghaladja ezt az arányt a visszaesés mértéke.

A kamattételek átlaga 1931-ben emelkedett. Évi átlagban a Nemzeti Bank leszámítolási kamatlába 5.94%-ról 6.85%-ra, az *elsőrendű kereskedelmi váltók kamattétele pedig 6.96%-ról 7.80%-ra drágult*. Az 1931. év első felében még csökkent kissé a pénz ára, júniusban azonban a bankkrízis kibontakozása hirtelen megváltoztatta az irányzatot. Másfél hónap leforgása alatt a Nemzeti Bank 5%-ról 9%-ra emelte a hivatalos kamatlábat és ezt követőleg a magánkamattételek közel megkétszereződtek. Az elsőrendű kereskedelmi váltók leszámítolási kamattétele 6%-ról 11 %-ra emelkedett. Szeptemberben kissé enyhült a helyzet. Októberben pedig a *hatósági kamatmegállapítás periódusa* kezdődött, amennyiben az Országos Hitelügyi Tanács az aktív és passzív kamattételeket egyaránt maximálta.

Ez az intézkedés természetesen mélyreható beavatkozást jelent a pénzintézetek kereseti lehetőségeibe, minthogy meghatározza az aktív és a passzív kamattételek közötti *különbséget* is, aminek jelentősége a forgalom csökkenésével párhuzamosan emelkedett. Ezenkívül az idegen tőke összetételének változása is erősen befolyásolja a bankok jövedelmét. *Az olcsó betéteket ugyanis mindnagyobb mértékben váltotta fel a jóval drágább visszleszámitolás*, minthogy pedig a kihelyezési kamattételek maximálva vannak, azért az intézetek kamatkeresete a betét-elvonásnak megfelelően csökkent.

Hanyatlott a bankok egyéb jövedelme is 1931-ben. A súlyos ipari depresszió következtében erősen csökkent az *osztalékjövdelem*, hiszen a nagy vállalatok egész sora nem fizetett osztalékot 1931-re. Több nagy intézetnek sok gondot okoztak a bankerdekeltségek, de főleg az *ipari érdekeltségek*, amelyek sok esetben súlyos teherként jelentettek az intézet számára. Érdekes, hogy a bizalmatlansági hullám elsősorban azon intézetek ellen fordult, amelyeknek közfelfogás szerint is nagy ipari érdekeltségei vannak. Az üzleti forgalom csökkenése következtében a *jutalékokból* eredő jövedelem is hanyatlott és az általános helyzetnek megfelelően visszaesett 1931-ben a *házbér jövedelem* is. A tőzsdei forgalom a minimumra zsugorodott össze.

Az üzleti költségek problémája

A költségek között a fizetések és az egyéb üzleti költség tétele kissé csökkent, az összes költség azonban emelkedett. Ennek az az oka, hogy az intézetek túlnyomórészt az eddiginél jóval nagyobb arányú leírásokra kényszerültek. A nyolc nagy budapesti pénzügyintézet összes költsége 8.1%-kal emelkedett, a leírások figyelmen kívül hagyásával azonban 4.4%-kal csökkent. A leírások összege a nyolc intézetnél együttesen 1.7 millió pengőről 7 millió pengőre emelkedett,—ennek az összegnek közel a fele a Hitelbankra esett. A leírásoktól eltekintve csupán a MOKTÁR költsége emelkedett az adóteher növekedése következtében. Figyelembe véve a leírásokat is, a Hitelbank, a P. Hazai Első Takarékszövetkezet és a MOKTÁR költsége emelkedett a legnagyobb mértékben, míg az Angol-Magyar Banké a leírásokkal együtt is kissé csökkent.

A kisebb fővárosi intézetek közül a Belvárosi Takarékszövetkezet, a Hazai Bank, a M. Tisztviselők Takarékpénztára és a Kőbányai Takarékszövetkezet költségei emelkedtek 1931-ben, míg a Nemzeti Hitelintézet, a M.-Cseh Iparbank és a Nemzeti Takarékszövetkezet költségei több mint 10%-kal csökkentek.

A nagyobb vidéki intézetek összes költsége átlag 2.2%-kal emelkedett, többnyire ugyancsak a nagyobb leírások következtében. Sok intézet költsége azonban 20%-ot meghaladó mértékben is emelkedett. Ilyenek: a Bajai Keresk. és Iparbank, a Bicskei Takarékszövetkezet, a Városi Takarékszövetkezet és Hitelintézet Debrecen, az Egyházmegyei Takarékszövetkezet Eger, a Hódmezővásárhelyi Takarékszövetkezet, a Hódmezővásárhelyi Közp. Tak. és Népbank, a Kiskunhalasi Takarékszövetkezet, a Nyíregyházi Tak. Egyesület, a Pécsi Takarékszövetkezet, a Salgótarjáni Takarékszövetkezet, a Sárospataki Takarékszövetkezet és a Vármegyei Takarékszövetkezet Szombathelyen.

Az alábbi vidéki intézetek költsége viszont jelentékeny — 15%-ot meghaladó — mértékben csökkent: Ceglédi Városi Takarékszövetkezet, Esztergomi Keresk. és Iparbank, Esztergomvidéki Hitelbank, Dunántúli Bank Kaposvár, Kiskunhalasi Gazd. Bank, Aradcsanádi Gazd. Takarékszövetkezet Makó, Borsodmiskolci Hitelbank, Nagykovácsi Népbank, Nyírbátori Takarékszövetkezet, Székesfehérvári és Fejérmegyei Takarékszövetkezet, Szombathelyi Takarékszövetkezet, Veszprémi és Megyei Takarékszövetkezet.

Minthogy a bevételek általában csökkentek, azért a költségek jelentősége egyre nagyobb, mert most a bevételnek mind nagyobb részét kell költségre fordítani. A nyolc nagy fővárosi intézet költsége a bevételnek 71.2%-áig emelkedett (1930-ban 57.4%). A bevételhez viszonyítva legkevesebb a Kereskedelmi Bank költsége — 59.7% —, míg a Hitelbanké a legnagyobb: 83.6%. A kisebb fővárosi intézetek közül csak a M. Tisztviselők Takarékpénztára és a Kőbányai Takarékszövetkezet költsége maradt vissza a 60% mögött, míg a Hermes és a Közp. Váltóüzlet költsége a bevétel 90%-át is meghaladta.

Vidéken a költség a bevételnek átlag 70%-át éri el. Mindössze a Ceglédi Városi Takaréknál és a Nagykanizsai Bankkegyesületnél kevesebb, mint 60%, míg a Balassagyarmati Népbank, a Biharvármegyei Közp. Takarékszövetkezet, a Debreceni Első Takarékszövetkezet, a Hevesmegyei Takarékszövetkezet Eger, az Esztergomvidéki Hitelbank, a Mezőtúri Takarékszövetkezet, a Szabolcsi Közp. Takarékszövetkezet és a Szolnoki Magyar Bank költsége a bevétel 85%-át is meghaladta.

A költségkoefficiens

A bankok rentabilitása szempontjából főleg az a körülmény bír nagy jelentőséggel, hogy a költségek mily mértékben terhelik a bank tőkéjét. A táblázatokban közölt költségkoefficiens azt az arányt mutatja, ami az egyes bankok költsége és tőkéje között fennáll és azt jelzi, hogy az intézet minden 100 pengő tőkéjét mennyi

költség terheli. A nyolc nagy fővárosi intézet költségkoefficiensének átlaga az előző évi 2.0%-ról 2.55%-ra emelkedett. Egyedül a *Kereskedelmi Banké* csökkent 1.83%-ra, a többi intézetnél kivétel nélkül emelkedett, legnagyobb a *Hitelbanknál*: 3.75%. A kisebb fővárosi intézetek közül igen magas az *Ingatlanbank*, a *Hazai Bank*, a *Nemzeti Takarékos Bank*, a *Fabank* és a *M. Tisztviselők Takarékpénztárának* költségkoefficiensé. Ezeknek csak költségre a tőke 4-6%-át kell megkeresniük. A *Községi Takarékos*, a *Törekvés* és a *Központi Váltóüzlet* költségkoefficiensé alacsony.

Vidéken a legtöbb intézet költségkoefficiensé 3% körül alakult 1931-ben, a vizsgált intézeteknél átlag 2.93% volt az előző évi 2.65%-kal szemben. Ez a költség magas, minthogy a vidéki bankok hitelezőinek közel a fele visszelszámítolásból ered, aminek a kamattétele általában csak 2-2%-kal alacsonyabb a kihelyezésekért felszámítható maximális kamatnál. A különbséget tehát a betéteken kellene megkeresni, ami azonban kedvezőtlen hatást gyakorol a versenyképességre. Mindössze három intézet: a *Békésmegyei Ált. Takarékos*, a *Ceglédi Városi Takarékos* és a *Mezőtúri Takarékos és Népbank* költségkoefficiensé alacsonyabb 2%-nál.

Az alább felsorolt intézeteké viszont a 3.5%-ot is meghaladja: *Balassagyarmati Tak. és Hitelbank*, *Ceglédi Ip., Keresk. és Népbank*, *Debreceni Kölcsönös Segélyezőegylet*, *Gyöngyösi Tak. Egyesület*, *Hódmezővásárhelyi Takarékos*, *Sopronmegyei Első Takarékos Kapuvár*, *Makói Takarékos*, *Borsodmegyei Takarékos*, *Nagykanizsai Bank-egyesület*, *Salgótarjáni Takarékos*, *Soproni Takarékos*, *Szekszárdi Takarékos*, *Vas megyei Mezőgazd. Takarékos és Vármegyei Bank és Takarékos Zalaegerszegen.*

A nyereség és a leírások

A csökkent bevételeknek jóval kisebb része jutott csak nyereségre, mint az előző években. *Országos átlagban a nyereség 38.7%-kal volt kisebb a tavalyinál*, a fővárosi és a vidéki átlag egyforma mértékben esett vissza. Az 1929. évi maximummal szemben az átlagos nyereség 42.9%-kal csökkent. A nyereség átlag a saját tőkéje 9.7 %-áról annak 5.7 %-ára hanyatlott 1931-ben, az összes tőkéhez viszonyítva pedig annak 1%-át sem éri el (0.9%).

A nyolc nagy fővárosi intézet nyeresége együtt 30.2 milieu pengőről 18.5 millió pengőre csökkent. Legnagyobb mértékben — 60.6%-kal — a *Hitelbank* nyeresége esett vissza, de a *M. Ált. Takarékos* és a *MOKTÁR* nyeresége is több mint 50%-kal hanyatlott. A *Kereskedelmi Bank* nyeresége viszont csak 5.1%-kal kisebb a tavalyinál. A kisebb fővárosi intézetek nyeresége túlnyomórészt igen jelentékeny mértékben csökkent, főleg a *Hermesé*, a *Belvárosi Takarékos*, a *Központi Váltóüzleté*, a *M. Ált. Banké* és a *Magyar-Cseh Iparbanké*.

A vizsgált vidéki intézetek közül két olyan is akadt, amely nagyobb nyereséggel zárta az 1931. évet, mint az előzőt: az *Esztergomvidéki Hitelbank* és a *Tatai és Tóvárosi Takarékos*. Az alábbi intézetek nyeresége az átlagnál csak jóval kisebb mértékben — még 15%-kal sem — csökkent: *Esztergomi Keresk. és Iparbank*, *Nagykanizsai Bank-egyesület*, *Nagykanizsai Néptakarékos*, *Nyírvidéki Takarékos*, *Pápai Hitelbank*, *Egyházmegyei Takarékos Pécs*, *Pécsi Keresk. és Iparbank*, *Soproni Takarékos*, *Szombathelyi Egyházmegyei Takarékos*, *Vármegyei Takarékos Szombathely és Váci Takarékpénztár*. Más intézetek nyeresége viszont még 60%-nál is nagyobb mértékben csökkent. Ilyenek: a *Bajai Keresk. és Iparbank*, a *Bajai Magyar Bank*, a *Bihar-vármegyei Közp. Takarékos*, a *Bicskei Takarékos*, a *Kecskeméti Leszámtolóbank*, a *Kecskeméti Tak. Egyesület*, az *Arad-Csanádi Gazd. Takarékos* és a *Szolnoki Magyar Bank*.

A súlyos és tartós krízis arra készítette a bankokat, hogy az *osztalékot* nagyobb mértékben csökkentsék, mint ahogyan a nyereség visszaesett és ezért a nyereségnek az eddiginél aránylag nagyobb részét tartalékolták, illetve új számlára vitték át. A nyolc nagy fővárosi intézet osztaléka átlag a tavalyinak a felére csökkent, a *Hitelbank* pedig egyáltalában nem fizetett osztalékot. A kisebb intézetek közül a *M.-Cseh Iparbank* és a *Központi Váltóüzlet* nem fizetett osztalékot 1931-re, a *Hermes* és a *Belvárosi Takarékpénztár* osztaléka pedig 60%-kal csökkent.

A bankok rentabilitásának vizsgálatánál figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy az intézetek legnagyobb része 1931-ben sem írt le jelentékenyebb összegeket. *Rendkívüli leírásra seholsem került sor* és bár a rendes leírások összege általában nagyobb volt, mint az előző években, legtöbbször még az adósok 1%-át sem érte el. A hazai pénzügyintézetek *értékpapír állománya* a mérlegadatokat tanúsága szerint 1927 óta mindössze 10.4%-kal csökkent, míg ugyanezen idő alatt a részvényindex körülbelül 70%-kal esett vissza. Tehát vagy megháromszorozódott a bankok tárcájában levő értékpapírmennyiség, vagy pedig a mérlegek adatai túlságosan optimista.

Ugyanez a kifogás emelhető az érdekeltségek értékelése ellen is. Ez a tétel a *Hitelbank* és a *Magyar-Olasz Bank* mérlegében még 1931-ben is emelkedett, a többi nagy intézetnél csökkent ugyan, de többnyire nem számottevő mértékben. Pedig a bankok és az iparvállalatok jövedelmezősége erősen visszaesett. Az értékpapírokban és érdekeltségekben rejlő tartalék mindenestre ott is erősen összezsugorodott, ahol még nem tűnt el teljesen.

Az *ingatlanok* értéke sem változott a mérlegekben az általános értékcsökkenésnek megfelelő mértékben. 1928 óta — amikor az ingatlanok ára a legmagasabb volt — az ingatlanok mérlegértéke 121 millió pengőről 115 millió pengőre, tehát átlag csak 5%-kal csökkent, ami még akkor is kevés, ha feltételezzük, hogy négy évvel ezelőtt még alacsonyan értékelték az intézetek az ingatlanaikat. Pedig az ingatlanvagyon elég jelentős tétet főleg a vidéki intézeteknél, ahol a tartalék ingatlanokban fekszik és a mérlegekben 39.2 millió pengővel az ingatlanok jóval nagyobb értéket képviselnek, mint a készpénz és bankkövetelések 26 millió pengős összege. Egyes intézetek ingatlanvagyonja azonban ténylegesen is emelkedett árverésen történt kényszerű eladások útján.

Az egyes bankok üzletmenete 1931-ben

A mellékelt táblázatok a nagyobb fővárosi és vidéki pénzügyintézetek mérlegadatai alapján világítják meg azok 1931. évi üzletmenetét. A betétek, a visszleszámlálás, a nyereség és a költség 1931. évi változása, a betétállomány és a visszleszámlálás jelentősége a rendelkezésre álló idegen tőkék között, a költségkoefficiens alakulása, a likviditás jelzőszáma — mindez *élesen mutatja az illető bank vagy takarékpénztár helyzetét*, a krízissel szemben tanúsított ellenállóképességét, a vezetés rátermettségét, vagy hibáit.

Az egyes adatsorok a betétállomány összecsomósított adatain kívül főleg az 1931-ben történt százalékos eltolódásokat mutatják, továbbá az egyes mérlegadatokat között fennálló összefüggéseket. Ez a módszer lehetővé teszi az egyes intézetek adatainak egymással való összehasonlítását. Érdekes eredményre vezet, ha az egyes városok pénzügyintézeteinek adatait hasonlítjuk össze, mint ahogy a táblázatok is városok szerint csoportosítják a pénzügyintézeteket. A likviditás jelzőszáma a már előadottak

alapján a készpénz- és bankkövetelések összegét a rövidlejáratú hitelezők százalékában fejezi ki, míg a *költségkoefficiens* azt mutatja, hogy a pénzügy minden 100 pengő tőkéjét mennyi költség terheli.

Budapest

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank. A vezető intézetek között a legkedvezőbb helyzetben van. Tőkestruktúrája kedvező, rövidlejáratú idegen tőkéje majdnem teljes egészében betét és az *intézettel szemben megnyilvánuló bizalom következtében betétállománya a betételvonások periódusában is 20.7%-kal emelkedett*. Készpénze és bankkövetelése 40.6 millió pengőről 70.6 millió pengőre növekedett és a hitelezők összegének 23%-át éri el. (1930-ban 15.7%). A váltótárca 23.4 millió pengővel emelkedett, míg az egyéb adós csökkent. A kezességnek a tőkékhez mért aránya jóval kisebb az átlagnál. A bevételből 40% jut nyereségre, ami az előző évvel szemben mindössze 5.1%-kal csökkent. Költségkoefficiense alacsony és minden 100 pengő tőkére mindössze 1.83 pengő költség jut (1930-ban 1.89 P).

Magyar Általános Hitelbank. Az előző évek vezető bankja a banktőkék sorrendjében a második helyre szorult. 1931-ben *betétállományának harmadrészét elveszítette*, összes idegen tőkéje pedig 28.7%-kal csökkent. Készpénze és bankkövetelése összesen 10 millió pengővel — 34%-kal — esett vissza és a hitelezők összegének mindössze 8.2%-át éri el. *Rontja még a likviditást a kezességek túl magas — 53.1 millió pengős — tétele is*, ami a hitelezők összegének 22.5%-a. Az érdekeltiségek összege az előző évi 35.3 millió pengőről 36.5 millió pengőre emelkedett és az egyéb adósok tétele még mindig nagyobb, mint a váltótárca. Aránylag nagy költséggel dolgozik — a 3.3 millió pengős leírást is beszámítva, a tőke minden 100 pengőjére 3.75 pengő költség jut, tehát közel 2 pengővel több, mint a Kereskedelmi Banknál. Nyeresége mindössze a bevétel 16%-a és a nagy intézetek között a legerősebben — 60%-kal — csökkent. Osztalékot nem fizetett.

P. Hazai Első Takarékpénztár Egyesület. A Kereskedelmi Bank után a legtöbb takarékbetéttel rendelkezik, de *betétállománya 1931-ben az átlagot meghaladó mértékben csökkent*. A hitelezők 84.3%-a betét. Az év folyamán újonnan forgalomba került kötvényeinek mennyisége 46 millió pengőről 60 millió pengőre emelkedett, jóval nagyobb mértékben, mint bármely más intézetnél. *Likviditása igen kedvező* és az év folyamán tovább javult. A kezességek tétele a hitelezők 2%-át sem éri el. Aránylag kevés költséggel dolgozik, a költségkoefficiens 2.02% (1930-ban 1.58%).

Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank. A betétállomány 16.6 millió pengővel emelkedett, *a többlet egy része azonban a Forgalmibankból ered*, minthogy ezt az intézetet 1931-ben magába olvasztotta. Betétállománya az összhitelezők 91.3%-át éri el (1930-ban 69.5%). Készpénze és váltótárcája csak kis mértékben csökkent és a likviditás arányszáma 11.1%-ról 11.5%-ra javult. *A kezességek összege azonban nagy* és eléri a hitelezők 24.4%-át. Nyeresége az átlagnál kisebb mértékben — 24%-kal — csökkent. Költségkoefficiense nem magas, bár az előző évi 2.18 pengőről 2.31 pengőre emelkedett.

Angol-Magyar Bank. A nagyobb intézetek közül *a legtöbb saját tőkével rendelkezik*, ami most már az összes tőke 28.8 %-át éri el. Az intézet ugyanis 1931-ben sok idegen tőkét veszített és csak a takarékbetétállománya 41.9%-kal csökkent. Ennek megfelelően erősen visszaestek az aktív tételek is: a készpénz- és bankkövetelések 47.8%-kal, a váltótárca 37.3%-kal, *az egyéb adósok tétele pedig nagyobb, mint a váltótárca*. A likviditás jelzőszáma 10.7%-ról 8.2%-ra csökkent. Erősen emelkedett az intézet értékpapírtárcája. Nyeresége 50%-kal kisebb

a tavalyinál. Költségei a nagyobb leírások ellenére is csökkentek, de a nagy tőkevesztés következtében költségkoefficiense 2.19-ről 2.90-re emelkedett.

Magyar-Olasz Bank. *Betétvesztése az átlagnál kisebb*, mindössze 11.1% és a betétállomány a hitelezők 83.8%-át érte el (1930-ban 73.4%). Aránylag nagy a váltótárcaja és a *likviditása is kedvező*, bár a készpénze és bankkövetelési 25%-kal csökkentek. A kezesség a hitelezők 13.8%-a. Nyeresége a tavalyinak egyharmadával esett vissza. Költségkoefficiense 2.02%-ról 2.53%-ra emelkedett.

Fővárosi pénzintézetek helyzete 1931 végén

	Betétek			Készpénz és bankkövetel.	A likviditási juttatás	Átlag	Átlag	Költség	
	az előző évről	változás 1930-ahoz	a hitelezők állománya						
									1930-ahoz
Pesti Magyar Keresk. Bank	303,2	+20,7	98,7	+19,5	+73,8	23,0	+5,1	+7,5	1,83
Magyar Ált. Hitelbank ...	138,4	-33,6	58,8	-23,2	-34,1	8,2	-60,6	+13,1	3,75
P. Hazai Első Takarékpénztár	117,6	-20,6	84,3	-17,7	-18,5	17,1	-31,2	+13,8	2,02
M. Lászlai és Pénzváltóh.	99,2	+20,1	91,3	+5,8	+5,3	11,5	-28,0	+1,1	2,31
Angol-Magyar Bank	65,5	-28,3	65,5	-37,3	-47,8	8,2	-50,6	+1,7	2,90
Magyar-Olasz Bank	71,9	-11,0	83,8	-13,1	-25,6	11,2	-31,0	+7,1	2,53
M. Orsz. Közp. Takarékpénztár	57,3	-37,4	66,6	-27,6	-58,8	8,1	-54,2	+13,2	2,63
Magyar Ált. Takarékpénztár	50,1	-43,6	70,0	-51,7	-33,9	12,6	-55,6	+3,6	2,39
Bp. Szécs. Községi Takpénztár	52,4	+9,4	66,2	+11,4	+7,3	12,8	-35,0	+2,0	2,18
Bélvárosi Takarékpénztár	19,4	-32,4	69,5	-45,4	-59,5	8,9	-58,0	+4,9	2,31
Hermes M. Ált. Váltóüzlet	25,1		68,6			12,8		+9,7	2,97
Hazai Bank	24,4	-28,4	86,1	-25,7	-37,0	11,1	-38,7	+8,2	4,07
Nemzeti Hitelintézet	14,1	-25,2	59,7	+9,1	+55,0	4,0	-24,4	-27,3	3,34
Magyar Ált. Ingatlanbank	2,2	-23,0	26,9		-26,3	10,6	-31,5	+2,2	6,96
Magyar-Gsch. Iparbank ...	3,9	-49,5	42,1	-25,7	-47,8	6,5	-71,0	-11,4	2,49
Központi Váltóüzlet	1,1	-50,7	9,6	-20,8	-31,6	0,5	-89,5	+4,0	1,40
Törökves Takarékpénztár	6,1	-19,5	71,1	-31,4	-29,7	3,8	-36,6	+0,5	2,05
Nemzeti Tak. és Bank ...	5,1		73,5	-15,0	+29,2	11,2	-52,1	-17,5	5,30
Magyar Általános Bank ...	1,4	-33,2	21,3		-15,7	2,0	-87,3		
Magyar Tiszv. Takarékpénztár	4,3	-47,1	92,2	-19,4	-53,4	8,7	-14,6	+6,0	4,34
Központi Takarékpénztár	2,5	-24,0	50,7	-9,8	-37,5	1,2	-5,5	+8,7	3,80
Fabank	2,3	-19,2	70,9	-12,6	+22,8	18,1	-45,8	+2,2	5,78
Budapesti Iparbank	2,0	-12,3	84,7	-1,1	+51,7	9,0	-42,6	+9,8	5,37

Magyar Orsz. Központi Takarékpénztár. Betétvesztése jelentékeny: összes betétje 37.4%-kal esett vissza, takarékbetétje pedig a felére csökkent. A visszafizetések következtében a készpénze és bankkövetelése 58.8%-kal hanyatlott és a likviditás aránszáma 15.2%-ról 8.1 %-ra csökkent, a kezességek tétele azonban 13.7 millió pengőről 8.4 millió pengőre esett vissza. *Az érdekeltségek és az értékpapírtárca összege másfél millió pengővel csökkent 1931-ben.* Nyeresége 54.2%-kal kisebb a tavalyinál. Költségkoefficiense 1.90%-ról 2.63%-ra emelkedett.

Magyar Általános Takarékpénztár. A nagy intézetek között a legtöbb idegen tőkét vesztette, minthogy *takarékbetétállománya közel a felére csökkent 1931-ben.* Igen nagyarányú — 51.7% — volt a váltótárca visszaesése is. Készpénze a tavalyi harmadával csökkent, de a nagy tőkevesztés folytán likviditása egy árnyalattal mégis javult. Az érdekeltségek tétele kisebb, de *az értékpapírtárca több mint meg-háromszorozódott* az előző évvel szemben. Nyeresége 55.6%-kal csökkent és 60%-kal kisebb osztalékot fizetett, mint tavaly.

Bp. Székesfőv. Községi Takarékpénztár. Az általános helyzet ellenére *betétállománya emelkedett*. Készpénze mindössze 7.3%-kal csökkent, váltótárcája emelkedett, likviditása pedig magas. A bevételnek mindössze 12.7%-a jut nyereségre és ez 35%-kal kisebb a tavalyinál. A költségkoefficiens alacsony és az előző évi 2.30-ról 2.18-ra csökkent.

Belvárosi Takarékpénztár. *A betétállományából 32.4%-ot veszített el 1931-ben.* A készpénz- és bankkövetelések tétele közel 60%-kal csökkent és erősen rosszabbodott a likviditása, ami az előző évi 14.5%-ról 8.9%-ra hanyatlott. Jelenlény mértékben — 58%-kal — hanyatlott a nyeresége, költsége azonban emelkedett és a költségkoefficiens jóval magasabb a tavalyinál.

Hermes M. Ált. Váltóüzlet. Saját tőkéje kevés, mindössze az össztőke 9.1 %-a. *Nyerése igen nagy mértékben — 77%-kal — csökkent* és a bevételnek mindössze 7.6%-a. Költségkoefficiense emelkedett és minden 100 P tőkére közel 3 P költség jut.

Hazai Bank. Összes tőkéjének mindössze 58.1 %-a idegen tőke (1930-ban még 67.1 %), az idegen tőke nagy része azonban betét. *A likviditás arányszáma egy árnyalattal javult.* Nyeresége 38.7%-kal csökkent. Költségkoefficiense magas és az előző évi 2.93%-ról 4.07 %-ra emelkedett.

M. Ált. Ingatlanbank. Likviditási koefficiense kedvező — 10.6% —, *de a kezességek összege rendkívül magas: másfélszer annyi, mint a hitelezők összege.* Nyeresége 31.5%-kal csökkent. Költsége nem változott, *költségkoefficiense azonban a legmagasabb a fővárosban* és tőkéjének minden 100 pengőjét 6.96 pengő költség terheli.

A kisebb fővárosi intézetek közül a Nemzeti Hitelintézet készpénze emelkedett, de a likviditása kedvezőtlen. Költségkoefficiense 4.24%-ról 3.34%-ra csökkent. Osztaléka csak kisebb mértékben hanyatlott, mint a nyereségre. A Magyar-Cseh Iparbank idegen tőkéje erősen megfogyatkozott, mert *betétállománya a felével esett vissza 1931-ben.* Likviditása erősen rosszabbodott. Nyeresége 71%-kal kisebb a tavalyinál, osztalékot nem fizetett. Nem adott osztalékot a Központi Váltóüzlet sem, amelynek nyeresége 10%-át sem éri el a tavalyinak, amikor pedig még 18% Ivolt az osztaléka. 1931-ben a bevételnek mindössze 4%-a jutott nyereségre. Saját [tőkéje minimális, *betétállománya pedig 50.7%-kal csökkent.* Készpénze a hitelezőkliek mindössze 0.5%-át éri el, váltótárcája csökkent, míg az egyéb adós emelkedett, likviditás nagyon kedvezőtlen.

A Törekvés Takarékpénztár saját tőkéje mindössze az össztőke 8.2%-a. A likviditás arányszáma alacsony és rosszabbodott az év folyamán. A költségkoefficiens kedvező. A Nemzeti Takarékpénztár és Bank költségkoefficiense nagyon Ágas: 5.30%. Aránylag sok saját tőkéje volt 1931 végén, azóta már leszállította. *betétállománya kevés, mindössze a hitelezők 9.6%-át éri el.* (1930-ban 20.7.) Likviditása jó. A M. Általános Bank is kevés betéttel rendelkezik és betétállománya 1931-ben egyharmadával csökkent. A likviditás jelzőszáma rendkívül alacsony, nyeresége a minimumra zsugorodott össze és 87.3%-kal kisebb a tavalyinál.

A Magyar Tisztviselők Takarékpénztára aránylag sok betét felett rendelkezik, likviditása azonban a tavalyinak a felére csökkent (16.7%-ról 8.7%-ra). *A költsége erősen emelkedett* és minden 100 pengő tőkéjére 4.34 pengő költség jut (1930-ban még 3.69 P). A Fabank idegen tőkéje kevés, mindössze az össztőke 60%-a. Készpénze emelkedett és a likviditás jelzőszáma magas (18.1%). Nyeresége 45.8%-kal csökkent, aránylag *sok költséggel* dolgozik. A Kőbányai Takarékpénztár 1931. évi nyeresége mindössze 5.5%-kal csökkent, bár a költségei emelkedtek. A likviditás jelzőszáma alacsony — mindössze 1.2% —, a készpénzen és bankköveteléseken kívül a váltótárca is csökkent, míg az egyéb adósok tétele emelkedett. A Budapesti Iparbank betétvesztése nem jelentős. Készpénze erősen emelkedett és likviditása is kedvező. Költsége azonban emelkedett és *költségkoefficiense* is nagyon magas: 5.37%.

Vidék

Baja. Legtöbb betétet a *Magyar Bank*, továbbá a *Keresk. és Iparbank* veszttette, ezeknek a nyeresége is erősen csökkent. A *Takarék* mérlegében a hitelezők fele betét, a *Magyar Banknál* azonban mindössze 16.1%. Legkedvezőbb a *Magyar Bank* likviditási arányszáma, csak hogy ez az intézet váltótárcájának 93.6%-át már visszleszámította. Sok visszleszámítási hitelt vett igénybe a *Keresk. és Iparbank* is, amelynél a likviditás arányszáma is egészen minimális (0.9%). 1931-ben csupán a *Bank és Keresk. Rt.* költsége csökkent, míg a *Keresk. és Iparbanké* erősen emelkedett és a költségkoefficiens már elérte a 3.49 %-ot. 100 pengő tőkére tehát 1.35 pengővel több költsége van, mint a *Takaréknak*.

Balassagyarmat. A két intézet betétvesztése nem haladta meg az átlagot és a visszleszámítás aránya egyiknél sem magas. A *Népbank* likviditási jelzőszáma alacsonyabb és a nyeresége is nagyobb mértékben csökkent. A költségek csökkentek, de a *Takarék és Hitelintézet* költségkoefficiense emelkedett.

Békéscsaba. A *Leszámitolóbank* és a *Békésmegyei Ált. Takaré*k kevés saját tőke fölött rendelkezik. A betétállomány csak a *Leszámitolóbanknál* csökkent nagyobb mértékben — 36.4%-kal —, a visszleszámítása pedig ugyanilyen mértékben emelkedett, az intézetek arányilag csak kevés betét felett rendelkeznek. A likviditás jelzőszáma mindenütt alacsony, a *Leszámitolóbank* pedig váltótárcájának már 72%-át továbbadta. A *Kereskedelmi Bank* készpénze a felére csökkent. Legnagyobb mértékben a *Békésmegyei Ált. Takaré*k nyeresége hanyatlott (52.7%-kal), az intézet költségkoefficiense azonban igen alacsony, mindössze 1.98%. 1931-ben csupán a *Kereskedelmi Bank* költsége emelkedett.

Berettyóújfalu. A *Biharvármegyei Központi Takaré*k betétállományának több mint 60%-át veszttette el és ennek pótlására a visszleszámítás erősen emelkedett. A visszleszámítás tétele a betétek hatszorosa. Likviditása alacsony. A nyereség 91.2%-kal esett vissza.

Bicske. A *Bicskei Takaré*k betétvesztése meghaladja az átlagot és az állomány a hitelezőknek csupán 22.1 %-a. A nyereség 85%-kal hanyatlott. A költségkoefficiens kedvező, bár az előző évi 1.99-ről 2.97-re emelkedett.

Cegléd. A betételvonás az egyik intézetnél sem volt jelentős, sőt a *Városi Takaré*k betétállománya emelkedett. Az *Ipar-, Keresk. és Népbank* készpénze erősen emelkedett, a likviditása pedig 3.6%-ról 6.8%-ra javult. A *Tak. Egyesület* nyeresége erősen csökkent, költsége azonban emelkedett. A *Városi Takaré*k költsége 19.1%-kal csökkent, költségkoefficiense igen kedvező, mindössze 1.82%. Ezzel szemben az *Ipar-, Keresk. és Népbank* költségkoefficiense az előző évi 3.04%-ról 4.07%-ra emelkedett, tehát 100 pengő tőkére 2.25 pengővel több költsége van, mint a *Városi Takaréknak*.

Debrecen. A *Kölcsönös Segélyöegyesület* ösztőkéjének mindössze 68%-a idegen tőke és aránylag nagy a *Városi Takaré*k saját tőkéje is. Legtöbb betétet az *Első Takaré*k és a *Kölcsönös Segélyöegyle*t veszttette, az *Első Takaré*k betétállománya az összhitelezőknek mindössze 20.2 %-a (1930-ban még 34.9 %-a). Visszleszámítási hitelt legnagyobb mértékben az *Első Takaré*k és a *Városi Takaré*k vett igénybe. A készpénz mindenütt emelkedett és a likviditás javult. A nyereség az *Első Takaréknál* csökkent legnagyobb mértékben. A *Városi Takaré*k költsége erősen — 22.3%-kal — emelkedett, a költségkoefficiens azonban a *Kölcsönös Segélyöegyletnél* a legnagyobb, ahol minden 100 pengő tőkét 4.45 pengő költség terhel.

Dunaföldvár. A *Népbank* betétállománya nagyobb mértékben esett vissza, de azért a visszleszámítás csak a *Takarék és Hitelbanknál* emelkedett. Az utóbbi

Vidéki pénzüintézetek helyzete 1931 végén. I.

	Bevételek			Visszeszerezett váltók		A Helyi-társ jelölés száma %	Vonatkozó váltások 1930-án szentben %	Költség 1930-án szentben %	
	az év végén millió F	változás 1930-án szentben %	a Helyi-társak száma	változás 1930-án szentben %	a váltótársak száma %				
Bajai Keresk. és Iparbank.....	1.1	-27.2	32.7	+ 6.0	66.6	0.0	-88.6	+23.4	3.49
Bajai Magyar Bank	0.4	-29.8	16.1	- 5.5	93.6	0.0	-94.4		
Bajai Takarékpénztár	6.4	- 9.2	51.7	+ 2.9	41.5	5.6	-17.8	+ 5.0	2.14
Bajai Bank és Keresk. Rt.	0.6	-17.8	30.3	-16.7	47.5	3.2	-48.0	- 2.5	2.61
Balassagyarmati Népbank	1.2	-21.0	46.0	- 3.7	43.8	1.1	-50.0	- 7.3	3.10
Balassagyarmati Tak. és Hitelint.	1.4	-17.6	58.6	+ 2.4	42.0	2.5	-31.1	- 1.0	3.51
Békéscsabai Lesz. és Pénzváltóbank	0.6	-36.4	24.4	+37.4	72.3	1.7	-38.7	- 8.0	2.51
Békésmegyei Ált. Takarékpénztár	4.2	-15.2	43.2	+ 4.1	51.0	2.4	-52.7	- 6.6	1.98
Békésmegyei Kereskedelmi Bank	1.6	-18.2	28.7			2.2	-25.8	+ 0.5	2.75
Berettyóújfalui Bihari. Közp. Tak.	0.3	-62.6	11.7	+44.3	63.5	1.1	-91.2	+ 2.1	2.68
Bicskei Takarékpénztár	0.5	-66.1	22.1	-12.7	61.4	2.8	-85.3	+24.2	2.97
Ceglédi Takarékpénztár	1.7	-19.7	42.0	- 8.6		4.0	-57.5	+12.2	3.05
Ceglédi Városi Takarékpénztár ..	1.2	+ 4.3	45.0	-17.7	48.9	2.8	-40.0	-19.1	1.82
Ceglédi Ipar-, Keresk. és Népbank	1.5	-17.9	35.2	+ 0.8	57.9	6.8	-57.4	+ 8.3	4.07
Debrecen. Alföldi Takarékpénztár	4.1	- 3.5	41.9			3.3	-15.6	+ 7.0	2.63
Debreceni Első Takarékpénztár ..	3.6	-40.4	20.2	+22.2	55.5	3.1	-47.1	-10.8	2.54
Debrecen. Városi Takarékpénztár	3.8	- 6.0	38.2	+17.6	45.8	3.5	-31.3	+22.3	2.11
Debreceni Kölesvárosi Segélyszövetk.	0.9	-38.0	40.1	+ 4.9	35.1	3.1	-37.3	+15.2	4.15
Dunaújvárosi Népbank	1.1	-32.0	20.0	- 0.7	47.0	3.6	-38.8	+ 0.6	2.50
Dunaújvárosi Tak. és Hitelbank	2.3	-24.8	43.9	+19.4	44.2	3.8	-33.3	+12.6	2.50
Eger. Egerházi Takarékpénztár ..	3.9	- 9.0	60.0	+ 1.9	28.5	2.0	-15.1	+20.3	2.27
Eger. Hevesmegyei Takarékpénztár	2.0	-10.0	54.7	+ 1.8	37.5	2.1	-26.1	+ 8.6	2.92
Esztergomi Keresk. és Iparbank ..	2.3	-13.0	59.0	-18.8	39.5	4.0	- 9.4	-20.1	2.79
Esztergomi Takarékpénztár	2.7	-18.7	36.8	+12.2	62.9	2.2	- 0.6	- 2.7	3.08
Esztergomvidéki Hitelbank	1.5	-24.2	61.2	+14.7	39.8	3.8	+100.1	-29.0	2.72
Gyöngyösi Bank	1.8	-16.7	36.0	- 7.8	42.8	1.3	-32.5	+ 2.8	2.96
Gyöngyösi Takarékpénztár ..	1.4	-30.2	39.2	+11.9	49.8	0.5	-38.9	- 1.8	3.68
Győri Általános Takarékpénztár ..	3.1	-28.8	47.2	+26.9	50.9	2.9	-37.0	+12.2	2.71
Győri Első Takarékpénztár	4.6	-36.4	43.6	+20.9	48.8	1.0	-51.6	+ 4.8	2.70
Gyula. Békésmegyei Tak. Egyesül.	2.6	-13.8	36.5	+ 8.8	43.5	5.5	-38.0	- 1.6	3.24
Első Gyulavárosi Takarékpénztár	1.3	-38.9	44.2			1.8	-29.0	- 0.6	3.37
Hódmezővásárhelyi Takarékpénztár	1.5	-30.1	31.9	- 9.2	51.0	5.5	-19.3	+35.1	3.55
Hódmezővásárhelyi Közp. Tak. és Nép.	0.7	- 0.4	26.1			2.4	-32.3	+28.0	3.60
Kalocsai Egyházi Takarékpénztár	2.0	- 7.7	52.2	- 1.7	47.7	2.0	-12.2	-10.8	2.45
Kalocsai Takarékpénztár	1.3	-22.2	37.5	+ 8.8	54.1	3.8	-20.6	- 3.4	2.83
Kaposvár. Dunántúli Bank és Tak.	3.0	-31.3	40.4	+ 4.1	47.9	2.4	-37.1	-10.4	2.47
Kaposvári Tak. Gazd. és Ipar. Bank	0.9	-62.1	24.7	+23.9	66.3	2.8	-32.1	+14.1	3.40
Kapuvár. Sopronmegyei Első Tak.	1.4	-43.0	63.1	- 3.2	25.7	3.9	-23.1	- 0.6	4.05
Kecskeméti Keresk. Iparhitelint.	2.2	-31.6	31.9	+17.5	54.1	1.3	-18.8	- 6.5	2.30
Kecskeméti Lesz. és Pénzváltóbank	0.8	-35.2	26.1	+ 5.4	61.5	2.8	-63.4		
Kecskeméti Takarékpénztár ..	2.9	-22.1	33.6	+ 0.5	53.1	1.0	-60.5	+ 4.4	2.50
Kiskőrös. Első Dunavidéki Tak.	0.8	-24.8	32.6	- 2.1	48.6	1.1	-50.0	+15.6	3.06
Kiskunhalasi Gazdasági Bank ..	0.8	-37.9	32.6			3.6	-22.6	-15.6	2.86
Kiskunhalasi Keresk. Bank	0.9	-42.0	37.6	-10.8	54.2	4.8	-17.0		3.07
Kiskunhalasi Takarékpénztár	0.7	-42.6	22.7	+ 5.2	61.4	0.9	-53.2	+28.4	2.88
Kisvárdai Gazd. és Keresk. Hitelint.	1.1	-28.0	39.5	+17.1	63.5	4.2	-56.6	+ 7.9	2.06
Kisvárdai Ipari és Keresk. Bank ..	1.1	-38.7	25.0	- 4.0	46.2	4.2	-19.6	- 9.5	2.80
Kőszegi Takarékpénztár	1.0	-20.3	33.0	- 9.4	52.5	0.6	-30.8	+ 3.1	3.25
Kunszentmiklósi Dabas-Szabad- szőlési Takarékpénztár	1.4	-23.2	35.9	+31.6	54.2	1.2	-49.6	+ 4.1	3.00
Makó. Aradcsanádi Gazd. Takarékpénztár	1.3	-20.0	44.3	-15.2	51.7	1.9	-64.1	-15.9	3.23
Makói Népbank	0.6	-29.5	19.0			1.6	-26.2	+ 7.2	2.74
Makói Takarékpénztár	1.0	-46.3	34.7	+28.5	62.0	1.0	-25.7	+ 9.3	3.78

váltótárcája csökkent, az egyéb adós azonban 60%-kal emelkedett, a likviditás jelzőszáma pedig 4.9 %-ról 3.8%-ra hanyatlott. A nyereség mindkét banknál egyformán a harmadával csökkent.

Eger. A *Hevesmegyei Takaré*k saját tőkéje kevés, mindössze az össztké 7.8%-a. A betét és a nyereség egyik intézetnél sem csökkent nagyobb mértékben, a likviditás arányszáma azonban mindkettőnél visszaesett. Az *Egyházmegyei Takaré*k költsége 20.3%-kal emelkedett.

Esztergom. Legtöbb betétet az *Esztergomvidéki Hitelbank* veszítette és itt emelkedett a legnagyobb mértékben a visszleszámitolás. A *Takarék* váltótárcája csökkent, míg az egyéb adós emelkedett. Készpénze erősen megfogyatkozott és a likviditás jelzőszáma 5.6 %-ról 2.2 %-ra esett vissza. Ezenkívül már váltótárcájának 62.9%-át visszleszámitolta. Felére csökkent a *Keresk. és Iparbank* likviditása is. Az *Esztergomvidéki Hitelbank* nyeresége emelkedett, de már tavaly is egészen minimális volt csak és idén a bevételnek mindössze 5.3 %-a. A *Takarék* nyeresége nem változott, de költsége csak jóval kisebb mértékben csökkent, mint a másik két intézeté.

Gyöngyös. A *Gyöngyösi Bank* kevesebb betétet veszített. A *Tak. Egyesület* likviditásának jelzőszáma a legalacsonyabbak közül való: 3.6 millió pengő hitelezővel szemben mindössze 18 ezer pengő készpénz felett rendelkezik. Költségkoefficiense is magas.

Győr. Az *Első Takaré*k betétvesztése nagyobb és nyeresége a tavalyinak felére csökkent. A visszleszámitolás mindkét intézetnél erősen emelkedett. Az *Első Takaré*k likviditása alacsony és a tavalyi 1.9 %-ról 1%-ra hanyatlott. A költségkoefficiens egyforma, de az *Általános Takaré*k költsége nagyobb mértékben emelkedett.

Gyula. Az *Első Gyulavárosi Takaré*k jóval több betétet veszített, mint a *Békésmegyei Takaré*k. Az utóbbi likviditása kedvezőbb, míg a *Gyulavárosi*é a készpénz erős csökkenése folytán 3.9%-ról 1.9%-ra esett vissza. A költségek egyik mérlegben sem változtak.

Hódmezővásárhely. A *Takarék* betétvesztése nagy, a *Központi Takaré*k és *Népbanké* azonban minimális volt. Azonban mindkét intézet betétállománya aránylag alacsony és a visszleszámitolás több, mint a betét. A *Takarék* likviditása erősen javult. A költség mindkét intézetnél jelentékeny mértékben emelkedett.

Kalocsa. Az *Egyházmegyei Takaré*k csak kevés betétet veszített, nyeresége azonban erősen — 42.2%-kal — csökkent. A *Kalocsai Takaré*k likviditása 7.2%-ról 3.8%-ra esett vissza. A költség mindkét intézetnél kisebb a tavalyinál.

Kaposvár. Az intézetek sok betétet veszítettek, főleg a *Takarék, Gazd. és Iparbank*, amelynek betétállománya 62.1%-kal csökkent és ezért fokozott mértékben volt kénytelen visszleszámitolást igénybe venni. Betétállománya a hitelezők 24.7%-ára csökkent. Költségei emelkedtek és a 100 pengő tőkére jutó költsége 1 pengővel nagyobb, mint a *Dunántúli Banké*.

Kapuvár. A *Sopronmegyei Első Takaré*k betétállománya magas és eddig csak kevés visszleszámitolási hitelt vett igénybe. Költségkoefficiense 3.34%-ról 4.05%-ra emelkedett.

Kecskemét. Legtöbb betétet a *Leszámitolóbank* veszítette, amelynek betétállománya mindössze, a hitelezők 26.1 %-a és váltóinak több, mint 60%-át visszleszámitolta. A legtöbb új visszleszámitolást azonban a *Keresk. Iparhitelintézel* vette igénybe. Legalacsonyabb a *Tak. Egyesület* likviditása, de a *Leszámitolóbanké* is a tavalyinak felére hanyatlott. A *Tak. Egyesület* és a *Leszámitolóbank* nyeresége több mint 60%-kal csökkent.

Kiskőrös. Az *Első Dunavidéki Takaré*k likviditásának arányszáma mindössze 1.1%, nyeresége a feléié csökkent, költsége pedig erősen emelkedett.

Kiskunhalas. Az intézetek mind jelentékeny betétvesztést szenvedtek 1931-ben és a *Takarék* betétállománya mindössze a hitelezők 22.7 %-át érte el. A *Takarék* likviditása a legkedvezőtlenebb, készpénze minimális, viszont a *Keresk. Bank* likviditása 0.9%-ról 4.8%-ra emelkedett. A *Takarék* nyeresége felére csökkent, költsége azonban 28.4%-kal volt nagyobb a tavalynál. A *Gazdasági Bank* költségkoefficiense csökkent.

Kisvárdá. Az *Ipar- és Kereskedelmi Bank* betétvesztése nagyobb, de az igénybevett visszleszámitolási hitel mindkét intézetnél nagyobb, mint a betétállomány. A *Gazdasági és Keresk. Hitelintézet* váltótárcájának már 63.5%-át továbbadta. Nyeresége több mint a felével csökkent, költsége pedig emelkedett, de költségkoefficiense jóval alacsonyabb, mint az *Ipar- és Kereskedelmi Banké*.

Kőszeg. A *Takarék* készpénze minimális, likviditásának jelzőszáma mindössze 0.6%. Nyeresége 30.8%-kal csökkent, de a költsége kissé emelkedett.

Kunszentmiklós. A *Kunszentmiklós-Dabas-Szabadszállási Takarék* visszleszámitolása erősen emelkedett, likviditása pedig igen alacsony (1.2%). Nyeresége a tavalyi felére csökkent.

Makó. Legtöbb betétet — 46.3 %-ot — a *Takarék* veszítette, de a *Népbank* betétállománya a hitelezők 20%-át sem éri el. A készpénz csak az *Arad-Csanád*-nál csökkent nagyobb mértékben, de a likviditás jelzőszáma mindenütt alacsony. A *Takarék* váltótárcájának 62%-át már visszleszámitolta. Az *Arad-Csanádi* nyeresége 64%-kal kisebb a tavalyinál, a másik kettőé csak 26%-kal. A *Takarék* költségkoefficiense a legmagasabb.

Mátészalka. A *Szatmárvármegyei Gazd. Bank* betétje 21%-kal csökkent, visszleszámitolása pedig 12%-kal emelkedett. A likviditás jelzőszáma 4.4%-ról 2.6%-ra hanyatlott.

Mezőtúr. A *Takarék és Népbank* saját tőkéje mindössze az összítőke 5.7%-a. Készpénze kevés, likviditása a két év előtti 7.2%-ról 1.4%-ra csökkent. Nyeresége erősen visszaesett.

Miskolc. A *Keresk. és Gazd. Bank* saját tőkéje kevés, mindössze az összítőke 6.7%-a. Legtöbb betétet a *Borsodmegyei Takarék* veszítette, amely váltótárcájának már 64.1 %-át visszleszámitolta. 1931-ben azonban a visszleszámitolás főleg a *Keresk. és Gazd. Bank*-nál emelkedett, legkisebb mértékben viszont a *Miskolci Takaréknál*. Legkedvezőbb a *Keresk. és Gazd. Bank* likviditása, ami 4.9%-ról 9.2%-ra javult, viszont legalacsonyabb a *Borsodmegyei*é, amelynek nyeresége is erősen csökkent, költségkoefficiense pedig magasabb, mint a többié.

Nagykanizsa. A *Bankegyesület* kivételével mindenütt kevés a betét és főleg a *Néptakarék* csökkent jelentékeny mértékben. A *Takarék* likviditása kedvező, míg a *Néptakarék* készpénze és váltója kevesebb a tavalyinál, az egyéb adós pedig emelkedett. A *Néptakarék* nyeresége 6.5%-kal, a *Takarék*é 48.6%-kal hanyatlott. Legtöbb költséggel a *Bankegyesület* dolgozik, amelynek minden 100 pengő tőkére 1.20-1.40 pengővel több költség jut, mint a másik két intézetnél.

Nagykőrös. A *Községi Takarék* saját tőkéje kevés. Mindhárom intézet sok betétet veszített és legnagyobb mértékben — 56.3%-kal — a *Népbank* betétállománya csökkent. A *Közgazdasági Bank* likviditásának jelzőszáma igen alacsony és a *Községi Takarék* is az előző évi 2.7%-ról 1.1%-ra hanyatlott. A költség csak a *Közgazdasági Bank*-nál emelkedett, ahol a költségkoefficiens a legmagasabb.

Nyírbátor. A *Nyírbátori Takarék* készpénze és likviditásának jelzőszáma meg-háromszorozódott az előző évvel szemben. Nyeresége a tavalyinak felére csökkent, de kevesebb költséggel is dolgozik.

Nyíregyháza. Mindhárom intézet több visszleszámitolási hitelt vett igénybe, mint amennyi a betétje. Legtöbb betétet — 51.4%-ot — a *Szabolcsi Közp. Takarék*

vesztette. Likviditása is rossz és 1931 végéig váltótárcájának 64.9%-át adta tovább. A *Tak. Egyesület* likviditása a legalacsonyabb és az előző évi 4.4%-ról 1.6%-ra csökkent. Csak a *Nyírvideki Takarékszövetkezet* likviditása magas. A *Szabolcsi Közp. Takarékszövetkezet* nyeresége csökkent és a *Tak. Egyesület* költsége emelkedett a legnagyobb mértékben.

Orosháza. A *Takarék* betétállománya erősen csökkent és visszleszámlálása már a váltótárca 62.1 %-át érte el. Nyeresége 51%-kal hanyatlott, költségkoefficiense alacsony.

Pápa. Sem a betétvesztés, sem a nyereségcsökkenés nem volt nagyarányú, a *Hitelbank* nyeresége csak 5.1%-kal csökkent. A *Takarék* likviditása hanyatlott és kissé emelkedett a költsége is, de a *Hitelbank* költségkoefficiense magasabb.

Pécs. A betétállomány mindegyik intézetnél csökkent, csupán a kevés saját tőkével rendelkező *Óélmagyarországi Keresk. Banknál* emelkedett 18.3%-kal. A hitelezőkhöz viszonyítva aránylag legkevesebb betétet a *Dunántúli Bank* rendelkezik. A *Pécsi Takarékpénztár* váltótárcája emelkedett, de készpénze kevés, bár egyébként a *Dunántúli Bank* kivételével mindegyik intézet készpénze emelkedett. Legnagyobb mértékben a *Dunántúli Bank* nyeresége csökkent, míg a *Délmagyarországi* nem változott 1931-ben. A *Pécsi Takarékpénztár* költsége erősen emelkedett, de azért az *Egyházmegyei Takarékszövetkezet* költségkoefficiense a legmagasabb. Érdekes, hogy az öt bank költségkoefficiense alig tér el egymástól. 1931-ben csupán a *Keresk. és Iparbank* költsége csökkent.

Salgótarján. A *Takarék* sok betétet rendelkezik, de készpénze erősen csökkent és likviditása 3.7%-ról 0.9%-ra emelkedett. Költsége jelentékeny mértékben emelkedett és költségkoefficiense magas (4.03%).

Sárvár. A *Takarék* betéte csak 11%-kal csökkent, de likviditásának aránya alacsony, mindössze 1.5%. Nyeresége 35.9%-kal csökkent, költsége 31%-kal emelkedett.

Sopron. A *Soproni Takarékszövetkezet* betéte és nyeresége csak kis mértékben esett vissza. Készpénze erősen emelkedett és likviditása 1.5%-ról 5.6%-ra javult.

Soroksár. A *Soroksár-Haraszti-Taksonyi Takarékszövetkezet* betétállománya aránylag magas és csak kevésbé csökkent. A visszleszámlálás a váltótárcának mindössze 12.2%-át éri el. Likviditása magas.

Szarvas. Mindkét intézet átlag 30% betétet veszített. A *Hitelbank* likviditása jobb és 2.5%-ról 8.5%-ra emelkedett, de mindkét intézet váltótárcája csökkent, míg az egyéb adósok tétele emelkedett. A *Hitelbank* nyeresége erősen csökkent, de költségkoefficiense alacsonyabb, mint a *Takarék*.

Szeged. A legnagyobb vidéki pénzügyintézet: *Szeged-Csongrádi Takarékszövetkezet* betétállománya mindössze 8.8%-kal csökkent és a hitelezők összegének 66.3%-át éri el. A *Keresk. és Iparbank* betétállománya jóval nagyobb mértékben esett vissza, visszleszámlálási hitele pedig 62.6%-kal emelkedett 1931-ben, de eddig váltótárcájának kisebb részét adta csak tovább, mint a *Szeged-Csongrádi Takarékszövetkezet*. A *Keresk. és Iparbank* likviditása kedvezőbb, mert a *Szeged-Csongrádi Takarékszövetkezet* készpénze erősen csökkent. Mindkét intézet nyeresége több mint a felével hanyatlott. A *Keresk. és Iparbank* költsége kissé csökkent, de költségkoefficiense magasabb.

Székesfehérvár. A fúzió mindenesetre azzal az eredménnyel járt, hogy a két egyesült intézet költsége 15.6%-kal csökkent, a költségkoefficiens pedig az előző évi 2.57% és 2.61%-ról 2.49%-ra hanyatlott. A készpénz azonban felére csökkent és a likviditás kedvezőtlenebb, mint a két intézeté volt a fúzió előtt.

Szekszárd. A *Takarék* betétállománya közel egyharmadával csökkent. Költségkoefficiense 2.99%-ról 3.78%-ra emelkedett. Likviditása javult.

Vidéki pénzüintézetek helyzete 1931 végén. II.

	Hiteltek			Visszafizetett váltak		A likvidi- tás jelen sátma %	Kamat	Költség	
	az év végén milió P	válto- zás 1930- al százalék %	a hitel- tek százalék %	válto- zás 1930- al százalék %	a váltó- tás százalék %			változás 1930- al százalék %	kezel- ési százalék %
Mátészalka, Szolmárcsán, Gárd. B.	1,2	-20,0	31,1	+12,1	58,7	2,6	-38,7	+ 5,0	3,10
Mezőtúri Takaréksz. és Népbank...	2,0	-12,1	32,0	-37,9	16,9	1,4	-14,5		1,00
Miskolc, Harsodmeggys. Takaréksz.	1,5	-34,3	32,0	+13,5	64,1	2,0	-34,4	+ 0,8	3,58
Borsodmiskolci Hitelbank	3,2	-21,9	43,4			4,0	-29,4	-15,7	2,79
Miskolci Keresk. és Gazd. Bank	1,5	-27,6	34,1	+27,5	49,3	0,2	-25,0	+ 3,8	2,73
Miskolci Takarékpénztár	2,9	-21,7	35,6	0,0	52,3	3,6	-31,3	+ 2,0	3,45
Nagykanizsai Bankegyesület	2,1	-19,2	47,1	+ 4,1	45,8	2,7	-18,2	-11,5	3,74
Nagykanizsai Takarékpénztár	1,3	-28,1	27,4	- 8,9	50,4	5,5	-48,6	-15,3	2,54
Néptakarékpénztár Nagykanizsán	1,4	-34,3	29,4			4,7	- 6,5	- 0,5	2,39
Nagykőrösi Községi Hitelbank	0,7	-37,3	27,1	+15,0	58,5	1,4	-34,6	+13,0	3,22
Nagykőrösi Községi Takaréksz.	1,8	-31,9	46,1	+20,1	45,6	1,1	-23,7	-12,1	2,41
Nagykőrösi Népbank	0,7	-56,3	29,4			3,1	-32,8	-17,2	2,00
Nyírházi Takarékpénztár	1,0	-25,2	37,8	+ 8,5	45,1	0,7	-15,9	-17,8	3,19
Nyíregyházi Takaréksz. Egyesület	6,4	-19,2	30,6	+ 0,1	46,8	1,6	-21,7	+23,2	2,24
Nyíregyházi Takarékpénztár	1,1	-33,3	21,0	+ 1,1	60,1	5,1	- 9,0	+ 1,8	2,94
Nyíregyháza, Szabolcsi Közp. Tak.	0,7	-51,4	10,6	+17,9	64,9	1,7	-63,7	+18,3	2,53
Órsházi Takarékpénztár	1,3	-42,3	29,9	+20,3	62,1	3,4	-51,0	- 9,5	2,35
Pápai Hitelbank	2,3	-12,9	55,8	+ 0,6	40,2	3,3	- 5,1	- 5,4	2,05
Pápai Takarékpénztár	2,7	-21,8	46,8	- 0,4		2,9	-41,5	- 3,3	2,77
Pécs, Délmagyarországi Keresk. Bank	2,7	+18,3	41,3			3,2	0,0	+ 8,6	2,70
Pécs, Dunántúli Bank	0,9	-21,3	27,1	- 3,2	52,4	4,7	-30,2	- 0,7	2,73
Pécs, Egyházmegyei Takarékpénztár	2,1	- 8,0	49,8	-12,9	45,0	3,9	- 3,2	+12,4	3,23
Pécsi Takarékpénztár	0,0	-25,4	41,5	+30,3	59,8	1,3	-21,8	-11,0	3,19
Pécsi Keresk. és Iparbank	1,6	-22,5	44,8	- 5,5	49,6	3,7	-14,6	- 2,2	3,20
Salgottarjáni Takarékpénztár	2,0	-21,8	74,3	-24,1	12,1	0,9	-33,9	+29,6	4,03
Sárvári 1866 Takaréksz.	1,3	-11,3	51,7	-13,2	43,6	1,5	-35,9	+30,9	3,08
Soproni Takarékpénztár	2,2	-15,3	60,0			5,6	-15,9	- 2,6	3,01
Soroksár-Harsodmeggys. Tak.	2,1	-16,2	79,9	-38,1	19,3	5,1	-13,2		
Szarvasi Hitelbank	0,9	-30,7	29,8	+28,8	55,9	8,5	-36,4	+ 7,7	2,39
Szarvasi Takarékpénztár	0,7	-29,8	29,8			2,9	-10,1	-13,6	3,12
Szeged-Csongrádi Takarékpénztár	11,0	- 8,8	66,3	+16,5	42,7	3,4	-54,9	- 0,6	2,50
Szegedi Keresk. és Iparbank	4,7	-36,7	57,9	+49,6	50,9	7,1	-51,8	- 0,6	2,84
Székszárdi Takarékpénztár	1,7	-28,7	48,8	+ 7,6		5,3	-25,7	+12,5	3,78
Szentesi Takarékpénztár	1,8	-19,9	34,6			1,1	-35,4	+ 0,7	2,31
Szigetvári Takarékpénztár	1,9	-15,6	44,6	-12,7	51,0	2,9	-23,1	+ 5,0	3,39
Szolnoki Hitelbank	3,1	-15,6	38,4			3,3	-28,2	- 2,9	2,24
Külső Szolnoki Megyei Takaréksz.	1,4	- 9,1	42,3	+ 0,8	53,9	1,5	-16,6	+ 1,8	2,60
Szolnoki Magyar Bank	0,2	-59,3	8,8	- 7,1	97,6	0,8	-95,7	+ 7,2	2,88
Szolnoki Mezőgazd. Takaréksz.	2,4	-14,6	37,9	- 1,5	72,9	2,6	-31,0	+12,9	3,30
Tiszavéradói Takaréksz. és Hitelint.	2,8	-34,3	39,5	-12,8	50,1	1,5	-61,2	+ 0,7	2,18
Szombathelyi Egyházmegyei Takaréksz.	1,9	-11,7	54,2	- 7,5	56,5	2,7	-14,2	+14,4	3,30
Szombathelyi Lászlóffy István Bank	2,1	-19,0	44,6	-13,1	47,8	4,3	-18,6	+ 2,8	2,54
Szombathelyi Takarékpénztár	4,2	-31,3	39,1	- 5,0	55,6	2,8	-29,6	-17,1	2,91
Szombathely, Vármegyei Takaréksz.	2,6	+ 1,9	49,9	+15,9	49,3	7,4	-13,2	+35,7	3,43
Vas megyei Mezőgazd. Takarékpénztár	4,8	-35,2	41,6			2,7			3,97
Tapolcai Takarékpénztár	1,0	-22,6	30,1	+ 8,0	53,2	1,3	-10,6	+19,1	2,75
Tótfalvi és Tótfalvi Takarékpénztár	1,5	-17,4	57,1	+ 8,4	39,2	2,0	+23,0	+ 1,7	3,81
Váti Egyházmegyei Takarékpénztár	3,2	- 5,0	65,7	+21,1	34,5	4,1	-19,0	+ 6,6	2,60
Vári Takarékpénztár	1,2	-18,3	50,9	-23,5	30,4	11,1	- 4,8	-10,2	3,92
Veszprémi és Megyei Takarékpénztár	3,0	-30,4	50,9	- 3,9	41,0	2,9	-38,4	-19,8	2,84
Zalaegerszeg, Vármegyei B. és Tak.	1,7	-28,3	56,5	+12,8	28,9	2,1	-35,7	+17,8	3,59
Zalaegerszegi Közp. Takarékpénztár	1,0	-35,4	54,4	+ 8,9	30,3	4,5	-23,5	- 8,6	4,18

Szentes. A *Takarék* likviditásának jelzőszáma nagyon alacsony, mindössze 1.1%. Betétállományának 20%-át veszítette el. Nyeresége csak kevésbé csökkent, költsége nem változott.

Szigetvár. A *Szigetvari Takarék* nem veszített sok betétet. Likviditása kissé javult. Költségkoefficiense 2.72%-ról 3.30%-ra emelkedett.

Szolnok. Legnagyobb mértékben a *Magyar Bank* betétállománya csökkent, olyannyira, hogy az összhitelezőknek 8.8%-át éri csak el. A *Hitelbank* likviditása a legkedvezőbb, viszont legalacsonyabb a *Magyar Banké*, amely már majdnem egész váltótárcáját továbbadta. A *Mezőgazdasági Takarék* váltótárcája csökkent, míg az egyéb adósok tétele megkétszereződött. A *Magyar Bank* nyeresége a tavalyi nyereség 5%-át sem éri el és a bevételnek mindössze 1.3%-a. Erősen visszaesett a *Tiszavidéki Hitelintézet* és a külső *Szolnokmegyei Takarék* nyeresége is. A *Mezőgazdasági Takaréknál* 1.18 pengővel több költség jutott minden 100 pengő tőkére, mint a *Tiszavidéki Hitelintézetnél*, amelynek költségkoefficiense a legkedvezőbb volt Szolnokon.

Szombathely. Legtöbb betétet a *Vasmegyei Mezőgazd. Takarék* veszítette, erősen csökkent a *Szombathelyi Takarék* betétállománya is, míg a *Vármegyei Takaréké* — ha kis mértékben is — emelkedett 1931-ben, de ugyanitt a visszleszámitolás is megduzzadt. A *Vármegyei Takarék* likviditása a legmagasabb (7.4%), készpénze és váltótárcája egyaránt emelkedett. Legnagyobb mértékben a *Szombathelyi Takarék* nyeresége csökkent, de a költsége is kisebb a tavalyinál. A *Vármegyei Takarék* mérlegében viszont a nyereség csak 11.2%-kal hanyatlott, míg a költség 35.7%-kal emelkedett. Nagyobb volt az *Egyházmegyei Takarék* költsége is. A *Vasmegyei Mezőgazd. Takarék* költségkoefficiense 3.97, tehát 100 pengő tőkére közel másfél pengővel több költség jut mint a *Leszámitolóbanknál*, amelynek költségkoefficiense a legalacsonyabb.

Tapolca. A *Tapolcai Takarék* betétállománya csak az idegen tőke 30%-át éri el. Likviditása a tavalyi 3.4%-ról 1.3%-ra hanyatlott. Nyeresége 40.6%-kal csökkent és költsége erősen emelkedett.

Tata. A *Tatai és Tóvárosi Takarék* nyeresége a krízis ellenére is 27%-kal emelkedett 1931-ben. Költségkoefficiense azonban magas és likviditása a tavalyinak felére csökkent.

Vác. Mindkét intézet csak minimális betétvesztéssel szenvedett és betétállománya aránylag magas, az *Egyházmegyei Takarék* betétje mindössze 5%-kal csökkent. Készpénzüik emelkedett és likviditásuk kedvező, sőt a *Váci Takarék* likviditásának jelzőszáma rekordmagasságot ért el: 11.1%-ra javult. Nem esett vissza jelentékeny mértékben a nyereségük sem. A *Váci Takarék* nyeresége csak 4.8%-kal, költsége pedig 10%-kal csökkent, de költségkoefficiense magasabb.

Veszprém. A fúzió itt is költségcsökkenésre vezetett: a fuzionált intézetek költsége 19.8%-kal kisebb és a költségkoefficiens valamivel alacsonyabb, mint a két intézet átlaga volt. A likviditás nem változott a fúzió következtében. A betétállomány és a nyereség egyharmadával csökkent.

Zalaegerszeg. A *Központi Takarék* több betétet veszített és likviditása a készpénz nagyarányú csökkenése folytán 9.9%-ról 4.5%-ra hanyatlott. A *Vármegyei Bank* nyeresége több mint egyharmadával csökkent, költsége azonban emelkedett. Mindkét intézet költségkoefficiense magas, főleg a *Központi Takaréké*.

Az 1932 júniusi bankmérlegek

A fővárosi pénzüintézetek 1932 júniusi mérlegadatai szerint az üzleti forgalom csökkenése még egyre tart, bár a tavalyinál lassúbb ütemben. *A bankkrízis tehát enyhült* és a betételvonások folyamata is meglassúbbodott, de sok intézet betétvesztesége még mindig igen jelentékeny volt.

Az újabb betétveszteségek

A nyolc nagy intézet takarékbetétállománya 1931 vége óta átlag 7%-kal csökkent, főleg a *Magyar-Olasz Banké* és a *M. Ált. Takaréké*. Legkisebb volt a visszaesés a *Kereskedelmi Banknál* és a *Hitelbanknál*. Az összes betét azonban a folyószámlabetétek tartós emelkedése folytán átlag csak 2,5%-kal csökkent. A *Kereskedelmi Bank* és a *MOKTÁR* összes betétállománya emelkedett kissé, de a többi intézeté hanyatlott és a *M. Ált. Takaréék* újabb 10%-os betétveszteséget szenvedett. A kisebb intézetektől idén is sok betétet vontak vissza, a bizalmi válság itt még mindig érezteti hatását és a betétállomány egy része a nagyobb intézetekhez tolódott át. Különösen jelentékeny volt idén is a *M.-Cseh Iparbank* és a *Nemzeti Takaréék* betétvesztesége, — aránylag méő a *Hazai Banknál* volt a legkisebb a betétcsökkenés.

A *Kereskedelmi Bank* betétállománya immár elérte a hitelezők 100%-át, a banknak tehát egyéb rövidlejáratú hitelezője nincsen. Magas még a betétek aránya a *Pesti Hazai Takaréknál* és a *Leszámítolóbanknál*, míg legkisebb a *Hitelbanknál*, ahol idén is tovább csökkent.

A kötvénykibocsátás teljesen szünetelt és az állomány a törlesztések folytán kissé csökkent.

Kihelyezések és likviditás

A kihelyezések a nagy intézetek mérlegében csak ugyanolyan mértékben csökkentek, mint az idegen tőke: a váltótárca átlag 2,1%-kal, az egyéb adós 3,4%-kal. A *Hitelbank*, a *Leszámítolóbank* és a *MOKTÁR* váltótárcája kissé emelkedett, az utóbbi intézetnél az egyéb adósok tétele 22%-kal csökkent. Az *Angol-Magyar Bank* és a *M. Ált. Takaréék* mérlegében a váltótárca csökkent, de az egyéb adós emelkedett. A kisebb intézetek közül a *Hazai Bank* és a *M.-Cseh Iparbank* váltóállománya emelkedett, a többi csökkent, legnagyobb mértékben a *M. Tisztviselők Takarékpénztáré* és a *Budapesti Iparbanké*.

A nyolc nagy intézet készpénze kevesebb, mint félév előtt volt, főleg a girokövetelések estek vissza. Legkisebb mértékben — 5,6%-kal — a *Kereskedelmi Banknál* csökkent a készpénz, a legerősebben — 27%-kal — a *Leszámítolóbanknál* és a *Magyar-Olasz Banknál*. A likviditás jelzőszáma továbbra is a *Hitelbanknál* a legkisebb (6,5%), de erősen romlott a *Leszámítolóbanké* és a *Magyar-Olasz Banké* is.

A kisebb fővárosi intézetek közül csupán a *Központi Váltóüzlet* készpénze emelkedett, a többi csökkent, főleg a *Magyar Tisztviselők Takarékpénztára*, a *Fabank*, a *Nemzeti Takaréék* és a *Hazai Bank* készpénze fogyatkozott meg erősen. A *Központi Váltóüzlet* likviditása továbbra is minimális, a *M. Tisztviselők Takarékpénztáré* 8,7%-ról 1,7%-ra zuhant, de erősen csökkent a *Fabank*, az *Ingatlanbank*, a *Belvárosi Takaréék* és a *M.-Cseh Iparbank* likviditásának jelzőszáma is.

Füvárosi pénzintézetek helyzete 1932 június 30.-án

	Hitelek		Váltók	Készpénz- és bank- kötvetel.	A likviditás jelzőszáma ‰
	változatlan 1931-gyel szemben ‰	a hitelezők %-ában	változatlan 1931-gyel szemben ‰		
Prati Magyar Kereskedelmi Bank	+ 0,2	100,0	— 0,3	— 5,6	21,5
Magyar Általános Hitelbank	— 0,7	57,8	+ 1,0	—19,7	6,5
P. Hazai Első Takarékpénztár Egyesület	— 4,7	88,7	— 7,6	—16,4	15,7
Magyar Leszámlázó és Pénzváltóbank	— 4,1	91,2	+ 0,2	—27,2	8,7
Angol-Magyar Bank	— 3,8	64,1	— 5,7	—13,4	7,4
Magyar-Olasz Bank	— 5,3	83,5	— 5,7	—27,1	8,6
Magyar Összesítő Közp. Takarékpénztár	+ 0,4	70,1	+ 2,3	—21,4	6,7
Magyar Általános Takarékpénztár	—10,2	89,1	— 1,5	—12,5	12,5
Belvárosi Takarékpénztár	—16,4	65,2	— 7,7	—26,5	7,4
Hazai Bank	— 6,4	87,1	+ 7,5	—11,4	7,0
Magyar Általános Ingatlanbank	—25,3	16,9	—13,0	—29,1	6,3
Magyar-Gazd. Iparbank	—42,1	28,9	+ 1,7	—16,5	6,4
Központi Váltóház	—24,8	13,6	— 7,4	+ 3,7	0,9
Nemzeti Takarékpénztár és Bank	—49,2	56,2	—10,8	—51,0	7,7
Magyar Tisztviselők Takarékpénztára	—26,0	04,8	—20,0	—80,9	1,2
Fabank	—25,9	64,9	— 6,0	—54,1	10,3
Budapesti Iparbank	—10,0	90,0	—17,4	—43,7	0,2

Értékpapír és kezességek

Az értékpapírtárca összege az újabb nagy bessz ellenére is emelkedett és az *Angol-Magyar Banknál* 140%-kal nagyobb, mint 1931 végén volt. A *Hazai Bank* és a *M. Ált. Takarékpénztár* értékpapírtárcája azonban félév előtti értékének kb. egy-harmadával csökkent. Az érdekeltségek tétele ugyancsak az *Angol-Magyar Banknál* emelkedett a legnagyobb mértékben (16%-kal), a *P. Hazai Első Takaréknál* pedig 6.9%-kal. A *Hitelbanknál* és a *MOKTÁRnál* nem változott ez a tétel, míg a *Kereskedelmi Bank* mérlegében 4.1 %kal, a *Magyar-Olasz Bank* mérlegében pedig 8.3%-kal csökkent. Az ingatlanok együttes mérlegértéke kissé emelkedett 1932 első felében.

A kezesség a nyolc nagy intézetnél mindenütt csökkent, a *Kereskedelmi Banknál* 19%-kal, a *P. Hazai Első Takaréknál* pedig 22%-kal. A *Hitelbanknál* azonban csak 3.8%-kal, a *Leszámlázóbanknál* pedig csak 5.3%-kal esett vissza ez a tétel és e két intézetnél a kezességek összege meghaladja a hitelezők 20%-át, míg a *Kereskedelmi Banknál*, a *P. Hazai Első Takaréknál* és a *MOKTÁR-nál* a 10% alatt marad. A kisebb intézetek közül változatlanul sok kezességet vállalt az *Ingatlanbank*, ahol ez a tétel 57%-kal nagyobb, mint a hitelezők összege. Magas a kezességeknek a hitelezőkhöz mért aránya a *Fabanknál* és a *Hazai Banknál* is.

A jövedelmezőség kilátásai a félévi mérlegek adatai szerint is meglehetősen rosszak a folyó évre. A forgalom tavaly óta tovább csökkent, úgyszintén az aktív és passzív kamattételek közötti marge is, ami az eddigi három hivataltos kamatleszállítás következtében még kisebb lett. A többi jövedelmi ág sem sok kamatozást ígér a befektetett tőkék után. A *MOKTAR* és a *Belvárosi Takarékpénztár* máris 33%-kal, a *Nemzeti Takarékpénztár* pedig 25%-kal csökkentette az alaptőkéjét.

Összefoglalás — tennivalók

A krízis nagyon hosszú és a bankok is erősen érzik. Erről számoltak be a vizsgált mérlegek is, amelyeknek adataiban élesen visszatükröződik a gazdasági konjunktúra súlyos leromlása. Megállapítható azonban, hogy *a hazai pénzüzetek nagyobb része eredményes ellenállást fejtett ki a pusztító válsággal szemben*. A mérlegek természetesen nem tárnak fel *mindent*, nem mutatják, hogy kik az adósok és kik a hitelezők, pedig ma elsősorban ez dönti el egy pénzüzet likviditását. De azért sok mindenről pontosan beszámolnak a mérlegadatokat és megfelelő analízis mellett kellő támpontot nyújtanak az illető bank üzleti helyzetének megítéléséhez.

A legtöbb mérleg még mindig erős feszültségeket mutat fel. A likviditás arányszáma — főleg a vidéken — többnyire alacsony. A költségek terhe egyre növekszik a marge csökkenése és a kamatláb konjunkturális olcsóbbodása következtében. A kinnlevőségek mobilizálása változatlanul súlyos akadályokba ütközik. Az új tőkeszerzés útjai egyelőre még mindig járhatatlanok. A szükségessé vált rendkívüli leírások halogatása sem oldja meg a rentabilitás problémáját.

Amíg a konjunkturális krízis tart, addig természetesen mindez súlyos gondokat okoz és *nagyobbarányú változást, a feszültségek feloldását csupán a konjunkturális fordulat hozhatja majd meg a banküzletmenetben is*. Ez lesz majd a végleges bankszanálás, amit azonban máris oly intézkedéseknek kell megelőzniük, amelyek az enyhülést elősegítik és a javulást lehetővé teszik.

Az első és a legfontosabb feladat — minden egészséges bankélet előfeltétele — *a teljes bizalom helyreállítása a bankokkal szemben*, hogy az immár több mint egy éve tartó tőkeelvonást végre újból tőkegyarapodás váltsa fel. Bár a takarékbetétek még az 1932. év első felében is csökkentek, a folyószámlabetétek emelkedése mégis arra vall, hogy a konszolidálódás ezen a téren sincs már messze.

Láttuk, hogy a betétdatok eltolódásából az egyes intézetekkel szemben megnyilvánuló bizalom vagy bizalmatlanság mértékére következtethetünk és ez elsősorban természetesen az illető banknál eddig tapasztalt *vezetéshez* igazodik. Mert a bankok üzletmenetét minden konjunktúrán keresztül elsősorban mégis a bank vezetőjének egyénisége és üzleti képessége határozza meg. Láthattuk a mérlegekből, hogy *sok bankot jól, de sokat bizony rosszul vezettek*, hogy sok helyen a jó években is törődtek a likviditás és a mobilitás követelményeivel, másutt viszont mindezt elhanyagolták, csakhogy a jövedelmeket növelhessék. *A bankok egy része kétségkívül nemcsak a krízist sínyli most meg, hanem az előző évek tehetségtelen és rövidlátó vezetését is*.

Nagytakarítást a mérlegekben!

A bizalom helyreállításának előfeltétele tehát, hogy a bankok vezetése mindenütt *az arra hivatott kezekbe* kerüljön. Másik előfeltétele a mérlegek rendezése, amelyek tételeinél minden tekintetben figyelembe kell venni a gyökeresen megváltozott gazdasági viszonyokat. *Az ingatlanokat, az értékpapírokat és az értékségeket a megváltozott — és többnyire erősen lecsökkent — értékben kell a mérlegben szerepeltetni*. Sok intézetnél rendkívüli leírásokra lesz szükség ezekből a tételekből, de ezenkívül még az adósokból is, minthogy aligha valószínű, hogy a befagyott követelések teljes egészükben mobilizálhatók lesznek.

A középeurópai bankok a súlyos megrázkódtatás után többnyire alaptőkéjük leszállítására kényszerültek, mégpedig nemcsak azért, hogy a kisebb tőkének nagyobb rentabilitást biztosítsanak, hanem elsősorban azért, *hogy az így előálló könnyvnyereségből fedezzék a szükségessé vált rendkívüli leírásokat*.